

Valors

Filosofia de l'actualitat | Número 244 | Febrer 2026 | Any XXIII | 4,25 €

La llibertat és antidemocràtica?

Participen en aquest número:

**Ferran Caballero · Oriol Farrés · Anna López Ortega
Josep Ramoneda · Valtònyc · Jordi Xuclà**

EL PÒDCAST DE LES

REVISTES

PRESENTAT PER TXE ARANA

5a
TEMPORADA

Nous temes, noves veus.

El pòdcast de les revistes presenta la seva cinquena temporada amb una aposta clara per la qualitat.

appec

editors de revistes

amazon music

PÒRTIC

Un premi a l'esperança i a la filosofia

Vivim en un món desencantat. Costa pensar en el futur de forma positiva quan en molts indrets els drets bàsics no són garantits, les guerres es multipliquen i s'eternitzen, el populisme i l'extrema dreta s'imposen a les urnes, els joves senten que tenen la vida estancada... i la llista podria ser més llarga.

Algunes persones consideren el terme *esperança* antiquat i l'associen exclusivament a la tradició cristina, ja que les tres virtuts teològiques són: fe, esperança i caritat. I, aleshores, el substitueixen per *optimisme*. Però no ens enganyem, no són pas sinònims. Mentre l'esperança és una força activa i conscient que ens impulsa a treballar per a un futur millor, assumint realisme davant de les dificultats; l'optimisme és una actitud passiva que confia que tot sortirà bé sense intervenció. A diferència de l'optimisme l'esperança es manté fins i tot en l'adversitat, és una força misteriosa que ens empeny i ens ajuda a trobar sentit, és el nostre motor per avançar.

Un terme, que, com a bon prescriptor i analista de la societat, Francesc Torralba desgrana en el seu darrer llibre *Anatomia de l'esperança* (Destino). En aquesta obra, el membre del conseller assessor de *Valors* i pare de la revista des del 2004, explora els mecanismes que sostenen l'esperit quan tot sembla perdut. Un llibre absolutament essencial i que arriba a les llibreries amb l'aval d'haver guanyat el premi Josep Pla 2026, un certamen que per primera vegada ha apostat per guardonar un filòsof. Enhorabona!

**MARIA COLL
I JOAN SALICRÚ**
Codirectors de *Valors*

SUMARI

- 3 **PÒRTIC**
Un premi a l'esperança i a la filosofia
- 4 **ACTUALITAT COMENTADA**
Sonia Herrera Sánchez
- 6 **ENTREVISTA**
Victòria Camps
Laura Cera
- 8 **EL PERFIL**
Claudette Colvin
Ramon Radó
- 9 **OPINIÓ**
Reiniciar les institucions
Ismael Peña-López
- 10 **DILEMES ÈTICS**
Fins a quina edat hauria d'estar permès conduir?
Soraya Hernández
- 12 **GENT AMB VALORS**
Darío Méndez
- 13 **OPINIÓ**
El filòsof acomplexat
Oriol Ribet
- 14 **TENDÈNCIES**
Les noies troben el seu lloc
Judith Vives
- 16 **LA DADA**
Per què les religions perden cada cop més adeptes?
N. Radó, T. Rodon i J. M. Vilarrúbia
- 17 **OPINIÓ**
Corbates i modernitat
Tomás Gil Márquez
- 18 **LA CONVERSA**
La caiguda de Nicolás Maduro
- 22 **MONOGRÀFIC**
La llibertat és antidemocràtica?
- 24 **ENTREVISTA**
Ferran Caballero
Pol Romano
- 30 **OPINIÓ**
La llibertat, l'arma de l'extrema dreta
Anna López Ortega
- 32 **ENTREVISTA**
Josep Ramoneda
Carles Banchs
- 34 **OPINIÓ**
La democràcia en l'era del poder
Jordi Xuclà
- 36 **OPINIÓ**
La democràcia en l'era del poder
Jordi Xuclà
- 38 **TESTIMONI**
Valtònyc
- 39 **A LA PRÀCTICA**
Marta Corella
- 40 **HISTÒRIES AMB VALORS**
Dag Hammarskjöld
- 42 **EL CONTE**
Laia Campos
- 44 **L'ENTREVISTA**
Patrick Urbano

Publicació editada per l'Associació Cultural Valors, entitat sense ànim de lucre, que analitza l'actualitat des del prisma dels valors. El primer número es va publicar el 24 de desembre del 2003.

Edra Associació Cultural Valors / direcció Maria Coll i Joan Salicrú / redacció Carles Banchs / consell assessor Francesc Amat, Maria Rosa Buxarrais, Àngel Castañeira, Jordi Cusó, Alicia Garcia Ruiz, Sonia Herrera, Àngel Puyol, Francesc Torralba / il·lustracions Anna Coll, Blanca Gimeno, Elisenda Mallol, Judit Navarro i Adrià Vohà / programari Sergio Ruiz / portada Gerard Costa / correcció lingüística Maria Camps / disseny gràfic WEB Javi Garcia / impressió Rotimpress / gerència Maria Coll i Joan Salicrú / XARXES SOCIALS Carles Banchs / distribució Sgei (Barcelona) i Vilarrova (Girona) / DPOI: LEGAL B-6206-2004 / ADRÈÇA Portal de Valldix, 17, 2n 08301 Mataró / TELÈFON 620 749 138 / MAIL redaccio@valors.org

El preu de la subscripció (11 números any) és: 42 € (paper), 35 € (format digital) i 50 € (paper + digital). Us hi podeu subscriure a: valors.org/subscripcions.

VALORS ÉS Membre DE

AMB EL SUPORT DE

L'ACTUALITAT COMENTADA

SONIA HERRERA SÁNCHEZ

“TRUMP DIU QUE RENÉE GOOD VA SER ‘IRRESPECTUOSA’ AMB LES FORCES DE L’ORDRE”

(THE NEW YORK TIMES, 13/01/2026)

El relat mediàtic sobre Renée Nicole Good

A cop d'ull, quan llegeixes les primeres peces del *New York Times* sobre Renée Nicole Good, et trobes amb un relat que ho descriu com una tragèdia dins l'operació federal d'immigració a Minneapolis i que posa en relleu les discrepàncies entre la història institucional i el que mostren els vídeos i testimonis. La versió oficial sosté que Good, de trenta-set anys, va intentar “fer servir el seu vehicle com a arma” i que aquest fet va justificar que un agent de l'Immigration and Customs Enforcement li disparés mortalment durant una operació el 7 de gener. Relat oficial objecte de crítica pública perquè les imatges disponibles no confirmen que Good provés d'investir els agents amb el vehicle, sinó que simplement intentava allunyar-se del lloc.

Però això és només la punta de l'iceberg d'una batalla molt més profunda: una guerra per la narració pública dels fets que es construeix seguint els mateixos patrons que ja vèiem en l'escalada de protestes i repressió de 2020 arran de la mort de George Floyd. Així, en paral·lel a la cobertura detallada i reflexiva de mitjans com el *New York Times*, hem vist com certs sectors de

Sonia Herrera Sánchez
és doctora en
Comunicació Audiovisual,
investigadora i crítica
audiovisual

l'ecosistema mediàtic estatunidenc (Fox News i comentadors de corrents conservadors) han adoptat immediatament la versió governamental que justifica l'ús letal de la força. Aquests espais han repetit fórmules com “intent de matar l'agent amb el vehicle” i han reescrit els fets des d'una lent que sempre, per rutina, parteix de la defensa dels agents i dels seus actes.

El que posa de manifest el cas va molt més enllà d'un incident aïllat. La resposta institucional —inclosa la del mateix Trump, que ha defensat l'agent i ha contribuït a desplaçar el focus cap a la criminalització de la víctima— apunta a una estratègia comunicativa ja coneguda i una manera d'ordenar el relat públic que apel·la a la por, a l'ordre, a la securització i a la figura de l'enemic intern per legitimar l'ús de la força i clausurar així qualsevol debat sobre responsabilitats.

Aquest relat, però, no s'ha construït només des de les institucions. Una part de la dreta mediàtica dels Estats Units ha actuat com a altaveu d'aquesta narrativa, i ha alimentat un veritable linxament simbòlic de la dona assassinada. I aquí apareix un element que no es pot ignorar: la lesbofòbia. La identitat de Good com a dona *queer*, amb esposa i fills, ha estat utilitzada de manera interessada en alguns discursos mediàtics, no per aportar context ni humanitzar-la, sinó per erosionar-ne la legitimitat i activar marcs morals reaccionaris. No és, doncs, un excés puntual ni d'una anècdota retòrica. Quan els mitjans decideixen i seleccionen quines parts de la identitat d'una víctima són rellevants i quines es poden silenciar, estableixen una jerarquia de valors que beneficia sistemàticament el poder i distorsiona la comprensió dels fets i exerceix una violència simbòlica que prepara el terreny per a la impunitat.

Aquesta dinàmica no és exclusiva dels EUA. Casos com els d'El Tarajal (2014) o Juan Andrés Benítez (2013) a Espanya, van evidenciar també fins a quin punt la focalització mediàtica en la salut o el comportament de la víctima pot desplaçar el debat sobre la proporcionalitat de la força, l'abús, la discriminació i la repressió. Es repeteix una vegada i una altra la manera d'explicar la violència: històries que descontextualitzen l'acció de l'Estat, que dilueixen responsabilitats i que traslladen la sospita cap a les víctimes. Davant d'això, el periodisme no es pot limitar a reproduir atestats policials i versions oficials, sinó que té el deure ètic d'interrogar els relats fins a esclarir els fets. Sense aquesta mirada crítica, la violència d'estat deixa de ser excepcional i, amb ella, també la progressiva erosió de drets.

Il·lustrat per
ADRIÀ VOLTÀ

L'ENTREVISTA

“L’única manera de mantenir el respecte i la llibertat és autolimitant-se. Però, avui, s’ensenya a viure sense límits”

Victòria Camps

Els humans som éssers gregaris que necessitem el nostre entorn per tirar endavant, però cada cop desconfiem més de tot el que ens hauria de donar seguretat. Aquesta és la teoria de *La sociedad de la desconfianza* (Arpa Editores, 2025), un llibre que vol entendre com hem arribat a aquesta situació i planteja què hi podem fer. L'autora, Victòria Camps, ha estat senadora, consellera del Consell de l'Audiovisual de Catalunya i membre del Consell d'Estat, però sobretot tot és considerada una de les grans filòsofes espanyoles contemporànies.

LAURA CERA

Podem afirmar que vivim a la societat de la desconfiança?

PLa desconfiança és una mica a tot arreu. És el signe del temps actual. La mostra més clara és la política. Posa de manifest que no acabem de creure en el que ens diuen i que no ens agrada la manera com s'està duent a terme el discurs polític. D'aquesta desconfiança només en salvo els àmbits més íntims, com la família o les amistats. Em semblen els únics cercles en què la confiança encara preval.

Entenent el context, és possible recuperar la confiança? Encara que sigui només en alguns àmbits.

És necessari. Sense confiança ni esperança no hi ha vida possible. Hi ha d'haver voluntat col·lectiva. El que falla és agrupar voluntats per tal que allò que necessita més debat tingui un diàleg autèntic i no una baralla entre partits polítics o entre qui reclama el poder econòmic. En primer lloc, ens falta reconèixer que la situació actual no agrada a ningú. Hi ha com una mena d'insatisfacció i pessimisme envers el futur per part de tothom. Hem d'aprendre a escoltar-nos, a debatre i evitar tenir un concepte de llibertat excessivament egoista que només busca l'interès personal o corporatiu.

Semblava que la globalització ens portaria a unificar certes coses, però fa l'efecte que ens segrega encara més i que, per això, només confiem en el que tenim a prop.

La globalització ha globalitzat moltes coses. L'economia financera, els mitjans de comunicació, les xarxes socials, l'ús de la intel·ligència artificial, però el que no ha globalitzat són els drets humans. Que en principi són universals. Tenir un habitatge digne és un dret que no està ben repartit.

Per tant, hauríem de reformular el contracte social?

El contracte social és una abstracció. Cal que ens comprometem en totes les coses que són complicades de resoldre perquè si no, no tirarem endavant. Al llibre insisteixo molt en el fet que el contracte social no consisteix en una sèrie de pactes teòrics, sinó que el validen amb fets. Per exemple, la majoria de les persones pensa que el problema

més gran que tenim és l'habitatge. Doncs el que s'ha de fer és demostrar que s'està treballant realment per tenir una política d'habitatge, en comptes de prometre i fer declaracions abstractes.

D'alguna manera creu que el món ha perdut la moral?

No diria que hem perdut la moral perquè teòricament hem progressat moralment. Avui dia reconeixem molt més drets que abans. Per exemple, reconeixem que els moviments migratoris són un dels problemes fonamentals que tenim. En altres moments no ho hauríem fet. I quan un personatge com Donald Trump diu que posarà fronteres per no deixar entrar ningú al seu país i que farà fora tothom qui ja hi ha entrat, ens sembla malament. Hi ha un acord unànimement en què hi ha determinades coses que no es poden consentir ni tolerar des del punt de vista ètic. Ara bé, la teoria no repercuteix en la pràctica. Teòricament, hi ha hagut un progrés moral, però en la pràctica encara hi ha moltes coses que fem que no són coherents amb el que diem.

Sabem que hi ha coses que no ens agraden, però sabem quina societat volem?

No ho tenim clar. No ho sabem perquè no podem saber quina societat volem. El que ens unifica és saber el que no volem i fer el següent pas és molt complicat. Potser fins i tot és perillós perquè dissenyar utopies sempre ha estat desastrós, ja que, quan s'han portat a la pràctica, han donat lloc al totalitarisme. No es tracta d'intentar dibuixar una societat del futur, sinó d'intentar lluitar contra tot el que ens sembla que fa que la societat vagi a pitjor.

Al llibre també dedica un capítol a l'educació. Quina importància té un bon ensenyament per crear una societat futura amb esperança i voluntat col·lectiva?

Em fa l'efecte que totes les reformes educatives que s'han fet, massa segons la meua opinió, s'han centrat en temes didàctics i a buscar la millor manera d'ensenyar a l'alumne sense que s'avorreixi. Això té coses bones i dolentes. Però la moral, els costums i l'ètica necessiten que algú els ensenyi. Algú ha de transmetre a les generacions futures quins són els valors que volem conservar i que ho faci de manera pràctica. Actualment, qui es fa càrrec d'aquesta

transmissió? A més, les famílies no tenen el mateix temps per dedicar-se a l'educació que tenien abans. S'ha substituït la manera de fer per una altra de més amable, però la consciència d'educar moralment no la tenim gaire arrelada.

Explica que ens hem obsessionat a crear experts. Ens hem oblidat d'educar experts en la vida?

Ens hem obsessionat amb el que es pot produir de manera automàtica. És el que passa amb l'educació. Busquem maneres d'ensenyar millor les tècniques mecàniques, però el mètode no ho és tot. Aristòtil deia que no s'educa l'ètica com s'educa en matemàtiques o geometria, perquè s'educa en la pràctica. Els adults haurien de transmetre a través del comportament una manera de fer que fos un model per als joves.

Quins valors han de regir la societat si aconseguim capgirar aquesta situació de desconfiança?

Em sembla que el respecte s'ha perdut bastant. Moltes vegades, en nom de la llibertat d'expressió. La gent s'insulta públicament i defensa fins i tot l'insult en nom de la llibertat, quan l'única manera de mantenir el respecte i la llibertat és autolimitant-se. Però s'ensenya a viure sense límits i aquesta autolimitació està mal vista. La responsabilitat és un altre valor imprescindible. En definitiva, ens falla l'autodomini i l'autolimitació.

EL PERFIL

Claudette Colvin: la història oblidada

RAMON RADÓ

La història que queda escrita no sempre es correspon exactament amb el que va passar. Si no, que li preguntin a Claudette Colvin, morta aquest mes de gener als vuitanta-sis anys, després d'una vida relegada als marges de la història malgrat haver tingut un rol decisiu en la fi de la segregació racial al sud dels Estats Units.

El 2 de març de 1955, Claudette Colvin va sortir d'escola abans d'hora. Amb unes companyes, van agafar l'autobús per tornar a casa. En aquella època, als autobusos de Montgomery, a Alabama, blancs i negres no podien estar junts.

Colvin i les seves amigues van seure cap a la meitat del vehicle, però, quan hi van pujar persones blanques, el conductor els va demanar que els cedissin el lloc. De mala gana, les noies van aixecar-se i van marxar cap al fons de l'autobús. Excepte Colvin. Va respondre que havia pagat el bitllet i que era el seu dret constitucional viatjar asseguda. Al cap d'una estona, agents de policia van pujar a l'autobús i van fer-la fora, van emmanillar-la i la van portar a comissaria. L'acte de rebel·lia de Colvin amb prou feines va ocupar un breu als diaris locals.

Nou mesos més tard, una cosidora de quaranta-dos anys, Rosa Parks, va fer el mateix a la mateixa ciutat i a la mateixa línia d'autobusos. El gest de Parks va

“Colvin va ser Rosa Parks abans de Rosa Parks i, probablement, sense ella no hi hauria hagut Rosa Parks”

desencadenar el boicot de la comunitat afroamericana als busos de Montgomery i va passar a la història com un acte de reivindicació dels drets civils i un pas de gegant cap a la igualtat.

La repercussió que va tenir Parks contrasta amb la discreció que va envoltar Colvin. Per què el mateix gest va originar reaccions tan diferents? Colvin era una adolescent, tenia la pell més fosca que Parks i poc després dels fets va quedar-se embarassada. En canvi, Parks era una costurera casada i mare de família que, a més, era la secretària de l'Associació pels Drets Civils. A la vida, hi ha diferències, fins i tot quan es reivindica la igualtat.

Colvin va ser Rosa Parks abans de Rosa Parks. I, probablement, sense Colvin no hi hauria hagut mai Rosa Parks.

Anys més tard, va explicar que, si no es va canviar de lloc, va ser perquè la història va enganxar-la en aquell seient. Potser la història la va trobar allà, però ràpidament la història la va oblidar.

Un any després dels fets, ja embarassada, va ser una de les quatre demandants de la causa al Tribunal Suprem contra els autobusos de Montgomery, un procés que va acabar declarant inconstitucional la segregació al transport públic. Apartada del relat oficial, Colvin va quedar relegada als marges de la història, un paper secundari a l'ombra dels grans líders del moviment pels drets civils. Malgrat el seu paper clau, Colvin mai va rebre el reconeixement pel seu gest i va ser durant anys una figura desconeguda per al gran públic. Durant anys, ningú va explicar la seva història.

Va ser expulsada de l'escola, no va trobar feina i va acabar marxant de Montgomery i anant a Nova York, on va viure discretament durant més de trenta anys, treballant d'auxiliar d'infermeria en una residència de gent gran i sense explicar mai que una vegada s'havia negat a moure's de lloc en un autobús.

Jubilada, a principis del 2000 va tornar a Alabama. Però no va ser fins al 2021, quan tenia vuitanta-dos anys, que se li va fer justícia i les autoritats van eliminar el registre de la seva detenció. Aleshores, els Estats Units havien canviat tant que, per primera vegada a la història, Montgomery tenia un alcalde negre. Potser no va obtenir gaire reconeixement, però Claudette Colvin va guanyar la batalla.

OPINIÓ

ISMAEL PEÑA-LÓPEZ

Professor dels Estudis de Dret i Ciència Política de la UOC

Reiniciar les institucions

No podem donar per descomptada la democràcia. Els drets es perden més de pressa que es guanyen. La història ens recorda que retrocedir és més fàcil que avançar. Són frases que il·lustren la percepció que arreu veiem retrocessos en la qualitat de les institucions, la qualitat de la democràcia i la vida en societat.

Rere aquesta reversió del que hom consideraria el trànsit lògic del fet democràtic, hi sol haver dues postures, sovint complementàries: d'una banda, la globalització, amb les migracions associades, ha vingut amb reptes que no s'estan abordant i genera problemes i tensions en la convivència; de l'altra, un decantament cap a posicions antide-mocràtiques, xenòfobes, racistes, aporòfobes o masclistes que no s'expliquen només pels reptes pendents, sinó també per la baixa qualitat moral de determinades persones i moviments polítics. I aquí sovint es desplega una desfilada d'adjectius que es reparteixen, indiscriminadament, entre ideòlegs, líders, militants i votants.

Les solucions que es busquen se solen centrar a fer que les opinions i els drets siguin respectats canviant els parers de qui els posa en dubte. I, si no s'aconsegueix, almenys que qui els ataca no tingui capacitat d'influència ni de decisió. Aquestes solucions van, en el millor dels casos, als símptomes, no a les causes. Una altra opció és anar a buscar solucions als problemes. Se sol fer, però, sense comptar amb qui discrepa i, per tant, escollint *ex ante* la solució i eliminant ja d'entrada altres opcions del ventall disponible. Sovint tampoc no s'atura a buscar les causes i, sobretot, les causes de les causes: com i quant ha canviat l'entorn.

En el fons, totes dues opcions acaben silenciament l'altra. Quan, potser, el que cal és veure perquè no són funcionals les institucions creades precisament per escoltar i parlar. Per tres motius.

Primer, sembla que el més gran dels reptes és la desaparició d'un propòsit col·lectiu: la desintegració de la vida comunitària, d'un projecte compartit, d'una identitat col·lectiva entre els qui viuen plegats. És impossible abordar les expectatives sense revisar la vigència del contracte social. Sense negar l'existència de malvats, és més plausible pensar que hi ha una divergència entre percepcions i expectatives i, entremig, vies d'acció. Vista la dificultat de trobar consensos en les solucions i la manca de consens fins i

tot a identificar els reptes, una bona estratègia potser fora anar més enrere i trobar quin és el consens sobre els propòsits col·lectius.

Segon, entre aquests propòsits haurà de sortir força-sament un debat sobre conceptes bàsics. Potser perquè aquesta batalla queda lluny en el temps, potser perquè l'afebliment d'un propòsit col·lectiu fa que es relativitzin, conceptes com necessitat, dret, interès i privilegi han de tornar a debatre's a fons. Necessitat és menjar cada dia; dret és poder construir una família en una llar; interès és fer negocis i guanyar-hi diners; privilegi és tenir una feina millor perquè altres hi tenen barrat el pas. Davant l'absència de propòsit compartit, alguns col·lectius defensen com a drets el que sovint són interessos o privilegis.

Tercer, fixats els propòsits i dirimides les diferències entre necessitats, drets, interessos i privilegis, probablement serà més fàcil identificar les funcions de les institucions democràtiques: cobrir les necessitats dels qui no poden fer-ho per si mateixos, garantir l'exercici efectiu dels drets, possibilitar els interessos legítims i treballar per reduir els privilegis. Són funcions que s'han de fer en aquest ordre, i els posteriors sempre han de ser compatibles amb els anteriors. És, potser, anar molt enrere. Però quan les coses estan molt embolicades hem de mirar d'aparar, tornar a engegar, i fer els passos sense saltar-se'n cap.

Ismael Peña-López és professor dels Estudis de Dret i Ciència Política de la UOC

“Davant l'absència de propòsit compartit, alguns col·lectius defensen com a drets el que sovint són interessos o privilegis”

DILEMES ÈTICS

Fins a quina edat hauria d'estar permès conduir?

Amb l'edat perdem reflexos i capacitat d'atenció, però, per altra banda, conduir també permet a molta gent gran mantenir l'autonomia i evitar processos d'aïllament.

SORAYA HERNÁNDEZ

La mobilitat constitueix un element central en l'organització de la vida social contemporània. La possibilitat de desplaçar-se de manera autònoma condiciona l'accés als serveis, la continuïtat de les relacions personals i la participació activa en l'espai públic. En societats fortament configurades al voltant del vehicle privat, la conducció s'ha integrat com una pràctica quotidiana gairebé invisible, assumida com a part natural de l'edat adulta.

El cotxe no només permet resoldre desplaçaments, sinó que estructura horaris, determina oportunitats i facilita la persistència de rutines que donen sentit al dia a dia. Aquesta dependència funcional fa que la mobilitat esdevingui un factor clau en la forma com les persones es relacionen, es mantenen actives i conserven un cert marge de decisió sobre la pròpia quotidianitat.

Aquesta centralitat de la mobilitat podria semblar vinculada sobretot a etapes

de la vida associades a la plenitud física i a l'activitat laboral. Tanmateix, en els darrers anys aquesta idea s'ha anat desplaçant a mesura que un nombre creixent de persones d'edat avançada manté una vida quotidiana activa i continua utilitzant el vehicle privat com a principal mitjà de desplaçament. L'envelliment progressiu de la població, l'allargament de l'esperança de vida i la voluntat de conservar rutines pròpies han situat la conducció en edats molt avançades al centre del debat públic.

Aquest fenomen ha anat acompanyat d'una mirada ambivalent: d'una banda, s'han intensificat els avisos sobre possibles riscos derivats del deteriorament físic o cognitiu; de l'altra, s'ha estès la percepció que aquestes limitacions es projecten de manera generalitzada, sovint sense distingir trajectòries ni capacitats individuals. Tot plegat apunta a l'emergència d'una tensió creixent entre preservar l'autonomia personal i les exigències de seguretat en un espai compartit.

UN CAS REAL

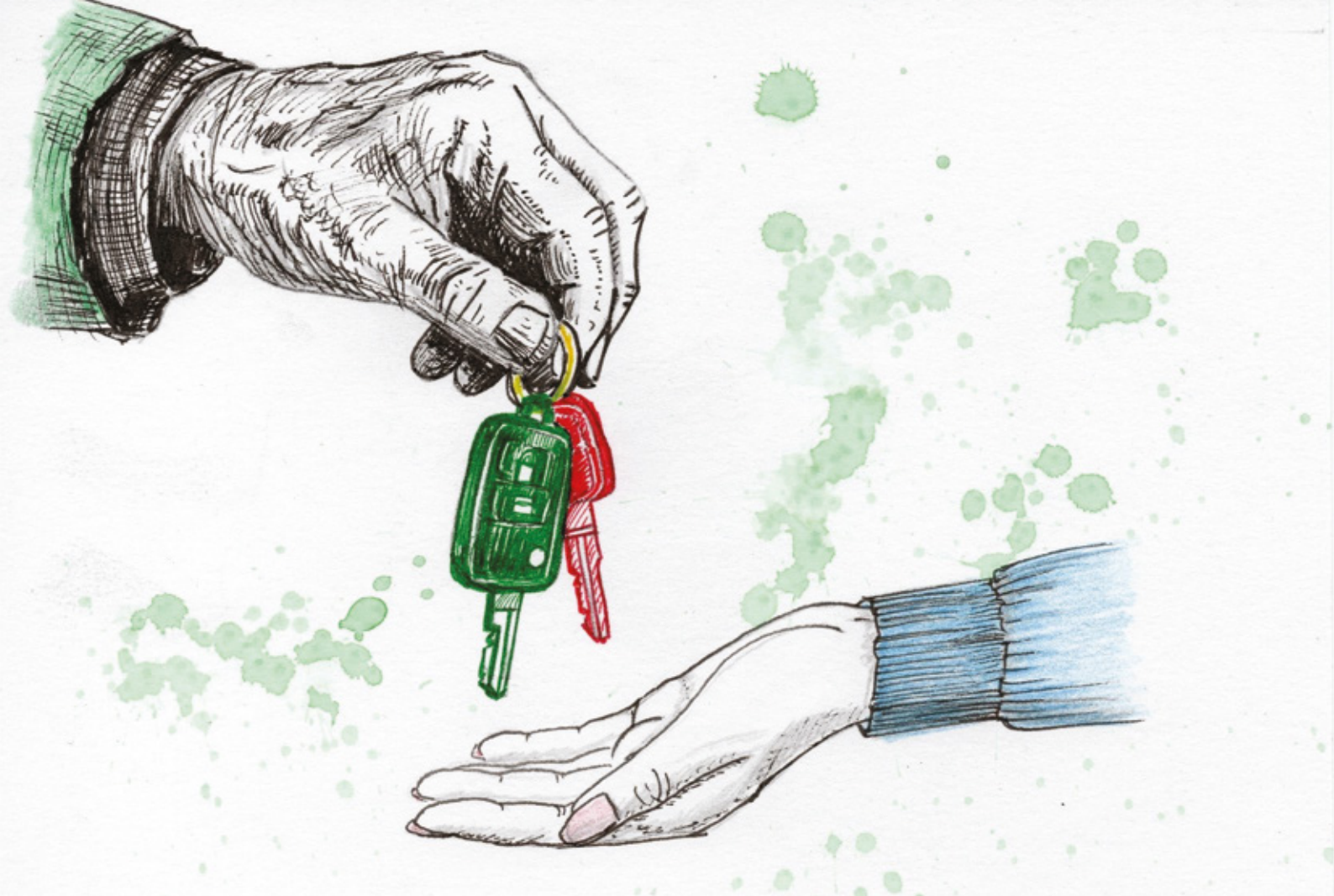
Aquest debat s'ha fet visible a través del cas de l'Àngela Corominas, una dona de noranta-tres anys que continua conduint de manera habitual per mantenir les seves activitats quotidianes. El seu cas ha contribuït a traslladar a l'esfera pública una qüestió que sovint es resol de manera silenciosa en l'àmbit familiar. Es va treure el carnet de conduir amb cinquanta anys i el renova periòdicament, i adapta els trajectes al que considera segur: evita vies ràpides, limita els desplaçaments i afirma que deixarà el cotxe quan senti que ja no ho fa

“El pas del temps pot comportar canvis en les capacitats físiques que poden comprometre la seguretat”

adequadament. La seva presència a les xarxes socials ha estat interpretada per a molts com una expressió de vitalitat i autonomia en edats avançades, però també ha suscitat interrogants sobre el missatge que es transmet quan aquesta autonomia es fa visible en un àmbit que implica riscos compartits.

Alhora, aquesta lectura conviu amb altres relats que posen l'accent en la vulnerabilitat associada a la conducció en edats molt avançades. El cas de la Trini Cebrián, una dona valenciana que es va treure el carnet de conduir amb vuitanta-quatre anys i que després va patir un accident, s'ha incorporat sovint al debat com a exemple dels riscos potencials que comporta. Aquesta mena de casos acostumen a ser utilitzats per reforçar una mirada preventiva, centrada en la necessitat d'anticipar

Il·lustració: Anna Coll

possibles pèrdues de capacitat i d'establir criteris més estrictes de control. La conducció es presenta, així, com una activitat especialment sensible al pas del temps, en què qualsevol error pot tenir conseqüències greus no només per a qui condueix, sinó també per a terceres persones.

AUTONOMIA O SEGURETAT?

Però, com s'ha de ponderar l'autonomia personal quan aquesta autonomia es desplega en un espai compartit i potencialment perillós? Qui hauria de definir els criteris que determinen si una persona pot continuar conduint: l'administració, els professionals sanitaris, l'entorn familiar o la mateixa persona que condueix? Fins a quin punt és legítim aplicar restriccions generals sense caure en simplificacions que equiparin edat amb incapacitat? I com es pot evitar que la prevenció derivi en una desconfiança sistemàtica cap a la vellesa?

Una possible aproximació implica entendre la conducció com una capacitat que no desapareix de manera automàtica amb l'edat, sinó que es transforma de manera desigual segons cada trajectòria vital. Des d'aquesta mirada, mantenir el dret a conduir es podria considerar legítim sempre que es fonamenti en una avaluació real de

“La continuïtat al volant permet preservar l'autonomia i evitar processos d'aïllament”

les capacitats i no en criteris cronològics rígids. La continuïtat al volant permet preservar l'autonomia, sostenir rutines quotidianes i evitar processos d'aïllament que sovint s'acceleren quan la mobilitat es veu restringida. En aquest marc, la responsabilitat no recauria exclusivament en la persona que condueix, sinó també en un sistema capaç d'oferir seguiments ajustats, revisions periòdiques significatives i espais d'acompanyament que facilitin la presa de

decisiones progressives. Aquesta opció, però, no està exempta d'exigències. Requereix mecanismes d'avaluació més fins, que vagin més enllà de proves genèriques i incorporin criteris funcionals, contextos de conducció reals i capacitat d'autoregulació.

Una altra via seria prioritzar la seguretat col·lectiva davant d'una activitat que implica riscos elevats i conseqüències potencialment greus. El pas del temps pot comportar canvis graduals en la visió, els reflexos o la capacitat d'atenció que no sempre són fàcilment percebuts per la persona i que poden comprometre la seguretat pròpia i la de tercers. En aquest sentit, limitar o condicionar la continuïtat al volant es presenta com una forma de responsabilitat compartida en l'ús de l'espai públic.

Des d'aquesta perspectiva, la conducció en edats molt avançades s'hauria de limitar per precaució. Ara bé, aquesta opció també té costos evidents. Quan la retirada del carnet no va acompanyada d'alternatives reals de mobilitat, el resultat pot ser una pèrdua abrupta d'autonomia, un augment de la dependència i una reducció de la participació social. Sense mesures d'acompanyament, sense transport accessible i sense espais de decisió progressiva, la precaució es pot acabar traduint en exclusió.

GENT AMB VALORS

“En una tragèdia, ser pare és molt complicat”

Darío Méndez

Darío Méndez va ser un dels molts voluntaris que es van desplaçar a l’Horta Sud després del pas de la DANA. El seu tracte amb els infants el van convertir en una persona molt estimada pels veïns.

REDACCIÓ

Per què va decidir anar-se’n a València després del desastre?

Tenia vint-i-tres anys i era a Hoyo de Manzanares (Madrid) passant-m’ho bé com qualsevol cap de setmana. Aquells dies coincidien amb Halloween i se’m feia estrany publicar històries a les xarxes sobre com m’ho estava passant de bé, mentre en publicava d’altres sobre l’estat en què havia quedat València després de la riuada. Llavors una amiga em va dir que hi aniria per donar un cop de mà i la vaig acompanyar perquè no volia que hi anés sola i perquè creia que era el que havia de fer.

Accedir aquells dies a la zona zero no era fàcil...

No. Vam haver de sortir de Madrid de matinada. Per sort, la meva amiga va aconseguir contactar amb un noi que ens va fer passar entre uns cons que hi havia a l’autopista. Vam haver de quedar amb ell a les cinc del matí.

Un cop allà, què van fer?

Vam arribar el 5 d’octubre i vam estar dormint en un poliesportiu a Catarroja que vam haver de deixar al cap d’una setmana perquè el necessitaven els militars. Els primers dies vaig ajudar com bonament podia. Portava subministraments a persones amb mobilitat reduïda i gent gran, ja que encara hi havia veïns que no podien sortir de casa. També anava a les cases i ajudava a treure fang d’on fos. Al cap de cinc

dies, vaig haver de parar per esgotament i aleshores em vaig adonar que havia de ser molt complicat viure aquella tragèdia sent pare: havien d’estar pendents tota l’estona dels nens perquè no prenguessin mal, amb l’afegit del trauma de viure una tragèdia com aquella.

I en aquell moment va ser quan va enfocar els esforços a fer feliços els nens, oi?

Calia fer alguna cosa perquè els nens es poguessin entretenir i els pares poguessin estar més tranquils. Vaig començar a portar joguines que trobava als punts de distribució per repartir-les i després vaig pensar d’aprofitar el fet que estàvem en un pavelló —en aquell moment a Sedaví— per organitzar activitats. Vaig fer un grup de WhatsApp amb els pares i vam organitzar activitats d’art, de dansa, de dibuix, de jocs, de tota mena. Fins i tot vaig posar una taula als adults amb beguda i música perquè es poguessin relaxar.

La idea era passar-hi cinc dies. Quant de temps hi va ser, al final?

Hi vaig estar dos mesos. Vaig conèixer una noia de l’Albal que em va deixar quedar a casa seva. Gràcies a ella vaig poder fer tot el que volia. De fet, a Hoyo de Manzanares, el meu poble, sempre fem una carrossa per Reis i, quan s’acostava Nadal, vaig decidir fer-ne una a València. Al cap i a la fi, el que volia era fomentar l’alegria en un moment tan complicat com aquell. Moltes vegades pensava que els portava aliments o materials, però allò que necessitaven era somriure. Em semblava molt important el bucle en què entràvem quan donava una joguina a un nen: ell reia, el seu pare o el seu avi reien, i a mi també em sortia un somriure.

D’aquella experiència, què n’ha pres?

Vaig pensar en moltes coses. Sobretot en com funciona la societat i de com estem. Van ser dies d’analitzar-ho tot. També vaig descobrir que tenia molta traça per a l’animació i fomentar que la gent s’ho passi bé.

“Pensava que els portava aliment, però necessitaven somriure”

OPINIÓ

ORIOI RIBET

Periodista i graduat en Estudis Literaris

El filòsof acomplexat

El filòsof de moda Byung-Chul Han ha estat distingit el 2025 amb el premi Princesa d'Astúries de Comunicació i Humanitats. Estrany honor al qual es pleguen, any rere any, celebritats de tot el món, que peregrinen cap a Oviedo per rebre el guardó de mans d'una adolescent ungida, per drets de sang, hereva de la corona espanyola.

Byung-Chul Han és un savi que pregona que tots som esclaus d'un sistema dominat per unes grans tecnològiques que, amb una arma de destrucció massiva anomenada *smartphone*, ens controla del cap als peus. Hipòtesi plausible: no caldria ser filòsof per adonar-se'n.

És, també, un prescriptor de la vida contemplativa, en detriment del constant anar i venir modern (Pascal o Kant el precedeixen). És, doncs, en principi, una personalitat aliena a les bajanades que es pugui sentir dir. Per això mateix sorprèn que ens hagi mostrat un mal que darrerament s'escampa com una autèntica epidèmia: la culpa. La culpa, en la tradició cristiana, ha estat un instrument de dominació extraordinari. Hom s'havia de sentir culpable de pràcticament tot: de ser voluptuós, envejós, orgullós o ric. Nietzsche detestava el cristianisme: era més partidari de les embriagadores i dionisíiques forces de la vida.

Els puritans (siguin cristians o ateus, la cosa és la mateixa: l'esquerra moralitzadora, sempre tan propensa a clavar sermons de capellà) han trobat una debilitat en el nostre filòsof. Resulta que el senyor Byung-Chul Han és catedràtic i, com a tal, s'ha anat fent un patrimoni: una caseta als afores de Berlín i un piset a la capital. Com que ven la casa, que pel que sembla té un jardí esplèndid, ha decidit incloure en la venda un parell de pianos antics, concretament un Steinway i un Fazioli. De tot això, alguns mitjans de comunicació n'han extret la conclusió que és un home ric. Ell, sentint-se atacat, va aprofitar la concessió del premi per convocar un dels principals diaris espanyols per declarar: "Em llegeix molta gent, però no soc milionari".

Deixant de banda la consideració sobre si Byung-Chul Han és ric o no, l'important aquí és comprovar que ni tan sols un filòsof de renom es deslliura de tota la càrrega de culpa a la qual se sotmet la població. No són les pèrfides companyies tecnològiques, les que obliguen Byung-Chul Han a gairebé demanar perdó per tenir dos habitatges: és la moral imperant, o potser seria més exacte dir-ne la doble moral.

La moral implementada per l'extrema esquerra és ara l'encarregada de declarar proscrit (per als altres, és clar, no per als seus dirigents polítics) tot el que tingui alguna cosa a veure amb la construcció d'un cert patrimoni personal, com el del senyor Byung-Chul Han. I parlem de riquesa, però aquesta estricta moral pretesament progressista s'estén a tot: a l'estil de vida (res d'alcohol, titllat com a droga), a la immigració (cal estar-hi a favor a cegues, a risc de ser qualificat de feixista) o a la família (res de defensar la tradicional).

Aquest discurs extremista d'esquerres va colonitzant, a poc a poc, el pensament socialdemòcrata, de la mateixa manera que, en l'extrem oposat, el pensament liberal-conservador va essent devorat per l'extrema dreta. Així és com es polaritzen les societats occidentals i com arribem a la ridícula que tot un senyor filòsof, catedràtic d'Universitat, es vegi impel·lit a acomplexar-se d'una cosa tan normalíssima com és que, al cap dels anys, hagi construït un patrimoni personal, sigui milionari o no.

La pregunta és obligada: si ni tan sols un filòsof és capaç de rebel·lar-se contra aquesta tirania, com hi podem plantar cara la resta?

Oriol Ribet i Casademunt és periodista i graduat en Estudis Literaris per la Universitat de Barcelona

TENDÈNCIES

Les noies troben el seu lloc

Barcelona viu una eclosió de clubs femenins impulsats per mil·lennistes que connecten les dones més enllà de les xarxes socials amb l'objectiu de fomentar amistats reals i espais de creixement personal i professional.

JUDITH VIVES

Una mítica cançó de Cindy Lauper que es va convertir en un èxit als anys vuitanta s'ha convertit en tot un lema per a les noies de les noves generacions: *Girls just wanna have fun*, les noies només es volen divertir. Així sembla confirmar-ho l'eclosió de clubs femenins que s'està experimentant a Barcelona, en una tendència que també té rèplica en altres països d'Europa i els Estats Units.

Quedades per fer amistats i conversar de temes que no es poden parlar en altres llocs, sessions de ioga, caminades per la muntanya, vermutos, *brunchs* i sopars temàtics i viatges a destinacions diverses són només algunes de les activitats que promouen aquests clubs femenins de nova fornada.

El concepte no és nou, però potser estava més enfocat als homes. Durant segles, han existit els clubs masculins on es parlava de negocis i es construïen aliances. En canvi, els espais de trobada femenins adoptaven una forma diferent, com seria el cas de les famoses reunions Avon o, més recentment, les trobades de teixidores. Les noies de la generació mil·lennista, però, tenen altres interessos, i

això les ha portat a muntar iniciatives que responguin a les seves pròpies necessitats. La primera, la de tornar a crear comunitat més enllà de les xarxes socials i les aplicacions per lligar.

“Ens vam adonar que a Barcelona hi havia molts grups existents que no permetien una connexió real, ja fos per diferències d'edat, perquè eren grups mixtos amb el rerefons de lligar o perquè estaven més enfocats a expats i nòmades digitals de pas per la ciutat”, explica Irene Santamaría, una de les impulsores de Somos Aura al costat de Sandra Cabrera. I amb aquest projecte buscaven “construir amistats reals i duradores”, afegeix.

És cert que molts grups estan integrats per gent que arriba de fora de Barcelona, però la voluntat d'establir connexions més profundes és la mateixa. Així es pot veure en el cas de City Girls, un projecte que s'enfoca, precisament, en les expats que arriben a la ciutat i es troben que no hi coneixen a ningú. “City Girls neix quan torno dels Estats Units i m'instal·lo a Barcelona sense conèixer ningú. Buscava una manera senzilla de fer amigues i crear comunitat”, recorda Fernanda Grace Lins, fundadora d'aquesta iniciativa. Segons relata, “el primer dia érem set persones; a la segona trobada ja n'érem més de

cinquanta. En aquell moment vaig entendre que hi havia una necessitat real de crear espais per conèixer gent”, afegeix.

TROBAR TEMPS PER A SOCIALITZAR

A banda de cercar aquestes relacions més profundes, hi ha un altre factor que mou els clubs femenins, que és la idea d'enriquir la vida amb experiències que vagin més enllà dels valors tradicionals.

Ho explica Irene Santamaría quan diu que, en arribar als trenta, moltes de les seves amigues començaven a prioritzar la família i la feina “i els moments socials eren escassos i poc estimulants”. “La nostra generació, tot i tenir tota la vida per endavant, sembla que no troba temps per socialitzar i gaudir. Així va néixer la idea de crear cercles de dones on poder-ho fer”, afegeix.

Un dels debats que es pot generar al voltant de l'existència dels clubs femenins té a veure amb l'exclusió dels homes. Però les noies que els promouen asseguren que no es tracta d'excloure a ningú, sinó de crear entorns on la conversa flueix diferent, el lideratge no s'ha de justificar i les relacions es construeixen des de la confiança i la complicitat. És així on moltes dones troben un marc estable per créixer professionalment i personalment. “Hi ha dinàmiques i espais que funcionen diferent entre dones. Això no vol dir excloure, perquè també organitzem esdeveniments mixtos, però el nucli del projecte continua sent femení, i això és deliberat”, apunta Fernanda Grace Lins.

ESPAIS PER CRÉIXER EN TOTS SENTITS

No tots els clubs tenen com a objectiu l'activitat lúdica i social. També hi ha espais més enfocats al *coworking*, com ara Juno House, una proposta ubicada a La Farinera d'Aribau, i que planteja activitats per al creixement personal i professional i ofereix un espai de treball que faciliti

Aquests clubs femenins, segons les seves organitzadores, promouen valors com l'amistat real, la cura i el benestar

la creació d'aliances entre dones, a més d'organitzar activitats formatives i de benestar.

“Abordem una bretxa estructural: la manca d'igualtat d'oportunitats en l'accés a xarxes, referents i espais de decisió. Juno actua com un espai on aquesta desigualtat es corregeix des de la pràctica i genera connexions reals, visibilitat i oportunitats professionals i personals. De vegades es confonen (els clubs femenins) amb espais excloents, quan en realitat són espais compensatoris. Es tracta de crear les condicions necessàries perquè el talent femení pugui desenvolupar-se i tenir el mateix impacte i visibilitat”, afirmen des de Juno House.

Però també hi ha els projectes que, com el de Somos Aura, busca “fer amigues, fer plans juntes i viatjar juntes. El que abans era un problema, ara es tradueix en relacions reals i enriquidores”, segons explica Santamaría.

En el cas de City Girls, per altra banda, també organitzen subgrups com City Dogs, “pensats per a persones amb gos o interessades a adoptar-ne un. Organitzen trobades i comparteixen informació útil i creen noves comunitats dins de la comunitat”, explica la seva impulsora.

ELS VALORS DE CREAR COMUNITAT

Sobre quins valors promouen els clubs femenins, les seves impulsores coincideixen a destacar la possibilitat de fer amistats reals, però també la cura i el benestar. “Hi ha dones que es coneixen en un esdeveniment i acaben viatjant juntes, treballant juntes o formant part de la vida quotidiana de l'altra”, explica Grace Lins.

I això no té res a veure amb ser solteres, doncs en els grups també hi ha dones que tenen parella o que estan casades i amb fills, però que també senten la necessitat de trobar aquests espais on s'ofereix, en paraules d'Irene Santamaría, “suport, acompanyament i connexió entre dones”, defensa Irene Santamaría.

Una altra raó de ser d'aquests espais reals és “fugir” una mica de l'omnipresent tecnologia. És cert que tant City Girls com Somos Aura es basen en aplicacions com WhatsApp o plataformes pròpies per organitzar-se i connectar interessos, però el centre de tot continua sent la trobada física, on pots posar cara i nom a cada

CLUBS DE BALL FEMENINS

En diverses ciutats europees està creixent una nova forma d'oci nocturn: les festes i clubs de ball exclusius per a dones. Aquesta tendència respon a una demanda clara de seguretat, llibertat i confort en l'espai nocturn. A París, Berlín o Londres, aquests esdeveniments ofereixen pistes de ball on les dones poden moure's, vestir-se i divertir-se sense haver d'aguantar mirades invasives ni altres actituds molestes.

Molts d'aquests formats estan pensats per a dones adultes, incloses mares o professionals, i ofereixen horaris compatibles amb la vida quotidiana. Amb la música i el ball, aquestes dones gaudeixen d'una activitat lúdica i alliberadora, desvinculada de la seducció o altres pressions de la nit tradicional.

Però a més enllà de ballar, aquests espais també ofereixen una altra funció, la de ser llocs de trobada i comunitat, on es generen vincles espontanis i confiança. Tot i obrir debats sobre inclusió i límits, ens recorda també que, quan l'espai i el context és segur, les relacions flueixen i la festa torna a tenir sentit.

persona i mantenir una relació sostinguda en el temps. “Ens organitzem a través d'Instagram i grups de WhatsApp, però el que importa és el que passa quan la gent es troba”, sintetitza clarament Grace Lins.

VINCLES DE CONFIANÇA

En el fons, aquests clubs femenins posen sobre la taula valors de comunitat, cooperació, autonomia, benestar emocional i arrelament urbà. “Són espais on sostenir-nos, donar-nos suport i compartir experiències sense judicis ni pressions externes”, descriu Santamaría.

El que és evident és que aquesta tendència no neix del no-res. Recupera la idea del club com a espai de relació i influència i l'adapta a les necessitats del present. Un present on les noies volen divertir-se, però també decidir com passen el seu temps i quin valor donen a les seves vides més enllà de les obligacions imposades per la tradició social.

A Somos Aura organitzen plans i activitats a Barcelona, majoritàriament gratuïts, per a dones amb una mitjana d'edat de trenta-cinc anys. “Les participants són dones amb inquietuds similars: algunes tenen fills, altres no; algunes s'han mudat de ciutat o estan separades, però totes busquen espais on poder ser elles mateixes i parlar de viatges, aficions i experiències, no només de maternitat o de feina”, conclou la seva impulsora.

LA DADA

200%

DAVALLADA
ESPIRITUAL

Una cinquena part o més dels adults abandonen la religió en la qual han estat educats. El cristianisme i el budisme són les creences que registren les pèrdues més grans, majoritàriament per passar a no tenir cap afiliació religiosa.

Per què les religions perden cada cop més adeptes?

Molts adults perden la fe. Els canvis generacionals, educatius i socials han modificat les creences. En alguns països com Israel, l'Índia o Nigèria, però, aquesta no és la tendència.

N. RADÓ, T. RODON I J. M. VILARRÚBIA

La religió es manté com un element geopolític determinant. Paradigmàticament (i més enllà de la Rosalía), vivim una època marcada per la secularització. Una enquesta feta a més de vuitanta mil persones de trenta-sis països diferents mostra com una cinquena part o més dels adults ja no se senten identificats amb la religió en la qual van ser educats. Majoritàriament, abandonen la religió per desvincular-se'n i passar a no tenir cap mena d'afiliació religiosa. A l'Estat espanyol, el 40 per cent dels espanyols no pertanyen al grup religiós en el qual han estat educats, sigui per un canvi de religió (5 per cent) o, sobretot, per deixar de tenir creences religioses (35 per cent).

Aquest és un fenomen habitual a l'Europa occidental, així com a l'Amèrica del Nord, Amèrica Llatina i l'Àsia Oriental. Ara bé, aquesta tendència no és homogènia: en alguns països, el canvi de religió és molt poc freqüent. Per exemple, a l'Índia, Israel, Nigèria i Tailàndia, el 95 per cent dels adults es continuen identificant amb la religió en què van créixer.

CANVI GENERACIONAL

En la majoria dels països estudiats, la religió que ha tingut les pèrdues netes més grans és el cristianisme, seguit del budisme. No hi ha una única causa, sinó que probablement és el resultat d'un conjunt de processos profunds que afecten les societats contemporànies. A mesura que les societats es modernitzen, l'educació i l'accés a la informació esdevenen més amplis, i les institucions religioses perden centralitat com a referent moral, social i identitari. A més, en alguns contextos pesa el rebuig a estructures religioses considerades massa rígides, jeràrquiques o distanciades de valors contemporanis com la igualtat de gènere, els drets del col·lectiu LGTBI i l'ecologisme.

Un altre factor clau és el canvi generacional. Segons el *Baròmetre sobre la religiositat i sobre la gestió de la seva diversitat* del 2023, la secularització té una clara

dimensió generacional: malgrat que algunes enquestes mostren que la religiositat entre alguns nois joves està pujant, les generacions més grans encara concentren més persones d'origen confessional; això vol dir que els grups confessionals (practicants i no practicants) perden pes a cada generació.

Això fa evident una transformació global que pot tenir conseqüències profundes en el teixit social i la manera com les religions influeixen les societats. Ara bé, l'impacte d'aquesta desafecció religiosa va més enllà de la vida pública i social; transforma com ens relacionem amb el propi jo i la identitat individual.

Entenent que la vida transcendent —allò que traspasa la quotidianitat de la feina, la família o l'oci i ens qüestiona el propi sentit i significat de la vida— és una dimensió essencial de tots els humans i que, tradicionalment, ha estat nodrida per la fe religiosa, abandonar la religió és abandonar la recerca del sentit de la vida? Acabarem substituint Déu per altres déus més mundans? Abandonar la religiositat per desafecció, per crítica o per canvi cultural no elimina l'anhel d'espiritualitat de la vida humana ni les preguntes existencials que ens fem. Saber com canalitzar-ho sense el que oferiria la religió a les generacions passades serà apassionant.

OPINIÓ

TOMÁS GIL MÁRQUEZ

Professor a la Universitat Nebrija i a ESERP

Corbates i modernitat

Fa dies que rumio per què a TV3 —a televisió pública de Catalunya—, els homes ja no porten corbata. I fins i tot en alguns casos les dones se les posen per moda.

Les instruccions semblen clares: corbates fora. TV3 és una televisió pública i que, com a tal, ha de representar uns valors i unes formes que expressin seriositat. És inimaginable veure a la BBC els presentadors sense corbata i encara menys amb jersei i pantalons de xandall. Trobo inadmissible aquesta relaxació i que, en general, els murs de contenció del mal gust caiguin de forma tan grollera com a suposada mostra de progrés o modernitat. TV3 (3CatInfo) com a televisió pública es deu a la ciutadania. Des de fa anys s'ha esforçat per mantenir la llengua catalana, tot donant una imatge de país, seriós, modern, europeu. Ara, de cop i volta, ha introduït una sèrie de canvis, de manera silenciosa, sense soroll, sense discussió.

En els informatius han desaparegut totes i cadascuna de les corbates que portaven els presentadors. Algú deu haver cridat “fora les corbates”; deu haver pensat —per ignorància— que la corbata és un símbol d'opressió, un element poc simpàtic, impropï d'un país *progre*. Dins la cultura de l'entreteniment cal mostrar que tot és senzill i divertit i, aleshores, han de caure les corbates. Pura aparença i postureig. En altres àmbits ja havien caigut les corbates, fins i tot entre polítics. Ara els comunicadors estan sotmesos a noves ordres. Alguns poden pensar que aquestes reflexions les fa algun ésser retrògrad, tradicional, amic de la serietat, de mantenir les distàncies, però res més lluny de la realitat: fa anys que em vaig deixar barba per mostrar la meva repulsa al franquisme, sabedor que això molestaria molt al meu pare. Fins i tot em vaig presentar l'any 1978 a les oposicions amb barba.

El problema no és la moda —tots sabem que la moda és canviant, com canviant és la societat, els costums, la música, o el que sigui—; el punt central d'aquesta reflexió és plantejar la sospita que sense explicacions, sense transparència, sense reflexió, sense arguments, sense rendició de comptes, algun o alguns des d'un despatx han pres una decisió que a la BBC o a la televisió italiana segurament no seria possible. S'imaginem vostès que es prohibeixi als membres de l'actual Govern de Catalunya anar amb corbata o prohibir portar barba als diputats del Parlament de Catalunya? Seria demencial.

Ja han passat uns mesos i, com la cançó de Julio Iglesias, *la vida sigue igual*, però no és així. S'ha produït un atac a la llibertat individual dels presentadors dels informatius de la televisió pública de Catalunya, s'ha envaït la seva esfera personal, s'ha adoptat una decisió sectària, impròpia del que es mereixen els ciutadans del nostre país.

La curiositat per saber els arguments d'aquesta decisió és com un enigma; necessito una llum que m'il·lumini, que em faci entendre aquest disbarat, perquè, sens dubte, estem davant d'un disbarat d'enorme magnitud. Disbarat que s'ha perpetrat sense, que jo sàpiga, cap resistència; qüestió que és molt preocupant. Ningú s'hi ha oposat? Tots han assentit? Aquesta qüestió m'acosta a la foscor.

Per acabar, com que soc un home optimista i amb un accentuat sentit de l'humor, conclouré aquestes sineseres, honestes i pacífiques reflexions amb les següents paraules: faria riure que qui hagi adoptat aquesta decisió portés corbata! Si així fos, podríem dir que estem davant d'una comèdia d'embolics. No és estiu, és hivern. Un hivern de cara a la galeria.

Tomàs Gil Márquez és assessor de seguretat i professor a la Universitat Nebrija i a ESERP

LA CONVERSA

LA CAIGUDA DE NICOLÁS MADURO. UNA BONA NOTÍCIA?

J. Palou-Loverdos

—No hem creat unes bases prou clares respecte quan usar la força per al bé de la humanitat.

Àngel Puyol

—Com més nacionalisme, menys respecte al dret internacional. I ara el món va cap al nacionalisme.

Nicolás Maduro ja no dirigeix de forma autocràtica Veneçuela després de ser capturat pels Estats Units en una operació llampec el 3 de gener. Alguns ho han celebrat, d'altres creuen que no és la manera. La fi justifica els mitjans?

MODERAT PER JOAN SALICRÚ

A inicis de gener, quan tothom s'esperava més aviat una invasió "clàssica", els Estats Units van segrestar el president de Veneçuela, Nicolás Maduro, per provocar un canvi de règim en aquest país d'Amèrica Llatina. Com van viure aquests fets?

JORDI PALOU-LOVERDOS — En el fons, no hi ha gaire canvi respecte allò que ve fent Estats Units des del final de la Segona Guerra Mundial en molts països. Només hi ha novetats en les formes i segurament en el plantejament del relat que acompanya l'acció. Des de l'època de l'Escola de les Amèriques, els EUA han format militars colpistes i han dut a terme actuacions militars a Llatinoamèrica justament per consolidar dictadures. Respecte del cas que ens ocupa, la finalització de la dictadura de Maduro, jo hi veig una connexió amb el que va passar amb Manuel Antonio Noriega al Panamà l'any 1989; tot i que ara l'actuació de l'administració Trump és molt més cínica. Avui, es posa de manifest de forma més innovadora que, a més de l'interès del govern nord-americà, darrere també hi ha els interessos de les multinacionals armamentístiques, tecnològiques, mineres... No és que abans no fos així, però ara és més evident que mai. També és nou el fet de posar de manifest clarament que la intenció és subvertir l'ordre internacional, el dret internacional, l'ONU, els tractats internacionals, els límits de l'actuació de les lleis de la guerra, dels grans crims internacionals (de guerra, contra la humanitat, de genocidi)... Per tant, tot aquest ordre internacional que després de la Segona Guerra Mundial es va fer un esforç colossal a poder desenvolupar, ara és substituït. Abans es feia de forma molt més discreta, ara és de forma descarada.

ÀNGEL PUYOL — Les relacions internacionals, des de la Segona Guerra Mundial, es regeixen —en teoria, però no és poca cosa— pel dret internacional. El dret internacional no és res més que unes regles que es donen les nacions entre si, de mutu respecte, per esforçar-se a mantenir la pau i haver de justificar les guerres no per la llei del més fort sinó amb raons de dret. És veritat que el dret internacional sempre ha estat molt feble i que els més poderosos l'han utilitzat a favor seu. La diferència, i estic d'acord amb en Jordi, és que en l'episodi que estem comentant han

canviat les formes perquè les actuacions de Trump són molt desvergonyides. Hi ha hagut un primer intent de justificar el segrest com un acte de justícia, acusant el tirà de narcotraficant (no de tirà), però de seguida s'han explicitat les raons de fons, que no són altres que el petroli i els interessos econòmics. Un saqueig en tota regla. El discurs és clar: ho perpetro perquè vull i soc el més fort. És a dir, un absolut desvergonyiment. És molt greu, perquè, si tu tens unes normes i te les saltes, és una cosa, i sempre existeix la possibilitat que les víctimes puguin al·legar davant de tribunals i del dret. Però si te les saltes i dius que ho fas perquè soc el més fort, i no et sents obligat a justificar-te, és la mort de qualsevol idea de justícia. Perquè encara que el dret internacional sigui feble, la seva existència sempre és millor que la seva inexistència. I el que Trump està fent és demostrar que no existeix. Això no és un acte d'honestedat, de treure's la careta, com alguns diuen, sinó de cinisme i d'absoluta falta d'empatia (normal, d'altra banda, en els sociòpates). I per tant, a partir d'ara, qualsevol pot fer qualsevol cosa a escala internacional i probablement també a escala nacional, sense haver d'invocar cap altre dret que la seva voluntat. No hi ha res més que això. És la llei de la selva, el retorn a un món precivilitzat.

Fins ara, s'acusava sovint els Estats Units de tenir una doble moral: es fa veure que és una acció militar per promocionar la democràcia quan, en realitat, darrere hi ha interessos comercials. Ara, com a mínim, és més clar, no?

J.P.-L. — Aquest desvergonyiment i el fet de treure's la careta fan oblidar i esborrar tot l'esforç de consciència col·lectiva que es va fer després de la Segona Guerra Mundial. D'aquest conflicte, si en podem treure alguna cosa positiva, és un missatge com a humanitat: nosaltres, els pobles, hem pres consciència que així no podem continuar i si continuem d'aquesta manera ens autodestruïrem. I ens dotem no només d'unes normes internacionals, sinó també d'una estructura de govern internacional amb un parlament, que seria l'Assemblea General de l'ONU, i un executiu, que seria el Consell de Seguretat. Amb totes les limitacions i les imperfeccions que tenen, però és un intent —el primer en la

CANVI DE RÈGIM A VENEÇUELA

Després de setmanes de pressió des de diferents àmbits, el 3 de gener, forces especials de l'exèrcit dels Estats Units van capturar el president veneçolà Nicolás Maduro. I, amb aquesta acció, van canviar el signe del règim i el van fer obedient a les consignes del president nord-americà, Donald Trump, que ha decidit mantenir la seva vicepresidentia com a nou rostre del règim. Així, contra el que s'esperava en línia amb la retòrica clàssica dels EUA, Trump no facilitava l'accés al poder de la líder opositora Corina Machado, guanyadora del Premi Nobel de la Pau ara fa pocs mesos.

història de la humanitat— de dotar-se d'unes estructures i d'unes normes de regulació i d'autolimitació quant a la gestió del poder, de la riquesa, del territori i dels recursos naturals. No és l'únic cas, perquè la Unió Europea també ho és. Ara bé, en el moment en què dius obertament que tot això és com si no existís i, a més a més, et dones de baixa de seixanta-un organismes internacionals —trenta-un dels quals agències de Nacions Unides—, s'està donant el missatge que això és com si no existís. No és pura retòrica; és fer un mal servei a l'esforç col·lectiu realitzat pels mateixos EUA i per tots els grans països del món perquè s'està violant directament les estructures i les normes internacionals més bàsiques, sense cap mena de conseqüència. El missatge d'impunitat és total: "fai el que faci, ningú em pot tocar, ningú pot fer res contra el que jo faci". I això és un risc, perquè és clarament degeneratiu.

A.P. — Maquiavel, a *El Príncep*, al segle XVI, va dir que un bon governant no cal que sigui bo en sentit moral, però és imprescindible que ho sembli perquè necessita una legitimitat davant dels súbdits. El que ha canviat ara és que Trump ni tan sols necessita semblar bo. En el cas de la legitimació de la intervenció a Panamà o respecte de la guerra de l'Iraq, els Estats Units havien de semblar una cosa que no eren. Aquest joc és molt important. A qualsevol de nosaltres, un estat de dret ens pot condemnar injustament per falta de proves, perquè s'han inventat les proves i els testimonis, però podem apellar, encara que no funcioni. Ara, però, no hi ha cap mena de reparació possible. Probablement, la pròpia memòria és l'única cosa

Àngel Puyol
— “Maquiavel va deixar escrit que un líder ha de semblar que tingui ètica, encara que no sigui el cas. Amb Trump això ara ja no cal”

J. Palou-Loverdos
— “Trump està subvertint tot l'ordre internacional del qual ens vam dotar després de la Segona Guerra Mundial”

que ens queda, perquè l'única cosa bona que té el món actual és que tot s'acaba sabent ràpidament.

Només la figura de Trump marca aquest canvi en la política exterior dels EUA?

A.P. — Aquest desvergonyiment el provoca el narcisisme de Trump; segurament els analistes polítics haurien de ser substituïts per analistes psicològics. S'entén millor Trump a partir de la psicologia que a partir dels interessos i prou. No tinc clar que als Estats Units els interessin el que fa Trump, però segurament a ell, a la seva personalitat, sí, i als seus seguidors més nacionalistes i amb interessos polítics i econòmics també molt a curt termini. En realitat, això és el triomf del nacionalisme per sobre del dret; una cosa que de vegades ens costa d'entendre.

En quin sentit, segons vostè, aquest acte és un triomf del nacionalisme?

A.P. — El nacionalisme i el dret internacional són incompatibles. Però al mateix temps es necessiten, perquè són les nacions les que signen el dret internacional. Hi ha una tensió constant, paradoxal: com més nacionalisme, menys respecte al dret internacional. En canvi, es necessita el nacionalisme perquè els estats puguin signar els pactes internacionals. En aquests moments de la història ens estem decantant a tot arreu a favor d'enfortir el nacionalisme. Una bona mostra és el lema *Amèrica per als americans*, una frase que ja és imperialista, perquè els Estats Units no són Amèrica sinó un país d'Amèrica, però Trump considera que tota Amèrica és seva (i, aviat, Grenlàndia també...) La impuni-

JORDI PALOU-LOVERDOS

(Barcelona, 1966) Advocat i mediador internacional especialitzat en resolució de conflictes, drets humans i construcció de pau. És advocat acreditat davant del Tribunal Penal Internacional i un dels juristes pioners en l'aplicació del principi de jurisdicció universal. Entre 2011 i 2016 va ser director del Memorial Democràtic de la Generalitat; actualment és adjunt al Síndic de Greuges.

ÀNGEL PUYOL

(Barcelona, 1968) Catedràtic d'Ètica i Filosofia política a la Universitat Autònoma de Barcelona i membre del Comitè de Bioètica de Catalunya. Amb més de cent cinquanta publicacions, destaquen *Political Fraternity. Democracy beyond Freedom and Equality* (Routledge, 2019), *El derecho a la fraternidad* (Catarata, 2017) i *Rawls. El filósofo de la justicia* (Schakleton, 2025). És membre del consell assessor de Valors.

tat, com deia en Jordi, és el problema. Si els Estats Units es retiren de tots els organismes internacionals, no podran ser citats per aquests per donar explicacions. Ara mateix, més que saber què han de fer els Estats Units, el que hauríem de pensar és què hem de fer nosaltres com a europeus per enfortir la nostra aliança i salvar el dret internacional. Ara bé, com més nacionalistes siguem, més difícil serà aquesta unió i pitjor ens anirà a tots.

Alguns van celebrar la caiguda de Maduro assegurant que el món seria una mica millor sense un dictador o un autòcrata com ell. Altres diuen que de cap de les maneres, que el dret internacional està per sobre de consideracions com aquestes. Com es resol aquest dilema?

J.P.-L. — Aquest dilema ha estat molt debatut i justament hi ha una doctrina respecte de què, quan, com i en quins casos cal intervenir si en un lloc es produeixen violacions sistemàtiques de drets humans. Podem tenir dues respostes ràpides i sintètiques. Hi ha un camí marcat que és bàsicament el capítol sis i el capítol set de la Carta de Nacions Unides. El capítol sis fa referència als mecanismes de resolució pacífica de conflictes internacionals, és a dir, què han de fer els estats en cas de conflicte internacional, a què cal recórrer... Aquest era el compromís que havien adoptat els països.

I el capítol set de la Carta de les Nacions Unides què apunta?

J.P.-L. — En cas que això no donés bons resultats, també hi hauria una altra possibilitat: l'ús de la força, que el capítol set en regula l'ús. Quan es va aprovar aquesta normativa, què estava pensat? Que en aquestes situacions hi hauria una autorització de l'ús de la força per part de Nacions Unides i dels Estats. Evidentment era una decisió imperfecta, perquè existeix el dret a veto de les cinc grans potències, però la filosofia, l'esperit i la norma que estava establerta estava pensada precisament per això. Segur que tots aquests elements van estar a debat en el moment del nazisme: què fem, què no fem, intervenim o no intervenim, millor negociar, millor oferir alguna cosa... Per això, després de la Segona Guerra Mundial, es va generar aquest doble canal per poder intervenir quan hi ha l'autorització de la força. Per tant, el canal estava creat. Ara bé,

una altra cosa és la doctrina de l'obligació de protegir les persones: en això, on són els límits morals? Aquest punt no el tenim resol't, perquè no hem configurat un nou ordre internacional. No hem creat unes bases ben definides de quan intervenir amb l'ús de la força, quan és necessari per al bé, no només del país, sinó de la humanitat. Encara tenim això pendent.

A.P. — Mentre escoltava en Jordi, pensava: en dret podem identificar dos delictes que s'oposen entre si, com ara robar a un lladre o matar un assassí. Però no deixen de ser delictes. Els mafiosos es maten i es roben entre ells contínuament. Però això no soluciona el problema de la màfia. Cada vegada que un mafiós mata un altre mafiós, podríem aplaudir, però en realitat sabem que això produeix més mafiosos. Per tant, quan Trump actua així amb Maduro, passa una cosa similar. Kant ja va escriure un llibre —permeteu-me que faci novament de filòsof— que es titula *La pau perpètua* on va donar la clau de tot això. Ell diu que mai existirà una pau perpètua, però sí que pot haver-hi un camí per a la pau. I aquest camí cap a la pau passa per un dret internacional just. I el dret internacional implica que ens escoltem i negociem. I si no ens posem d'acord, busquem maneres de conviure a través del dret internacional, que sempre ha de tenir una base moral, la base cosmopolita que totes les vides i totes les comunitats tenen el mateix valor moral. Qualsevol altre camí o drecera, no ens portarà més que a l'augment dels mafiosos.

Quins són els valors claus que hauríem de tenir en compte a l'hora de resoldre

Àngel Puyol
— “Tot el que sigui sortir dels valors que han construït la civilització occidental és tornar a la llei de la selva”

J. Palou-Loverdos
— “Només els valors que representen la cultura de pau ens poden portar a l'evolució de la humanitat”

aquest dilema: és ètic acabar amb un dictador saltant-se les lleis?

A.P. — Doncs els valors que han construït el que anomenem *civilització*, començant pel valor de la pau. Fem el que fem, mai no ens hem de matar. En segon lloc, la llibertat, la igualtat i la solidaritat. Jo en diria la fraternitat, però hi ha gent a qui no li agrada aquest terme. La pau, la llibertat, la igualtat i la solidaritat. Tot el que sigui sortir-se d'això és tornar a la llei de la selva, a una situació precivilitzadora.

J.P.-L. — Afegiria el valor de la no-violència activa, des de l'ordre internacional a l'ordre domèstic, que vol dir el repte individual i col·lectiu de resoldre els conflictes no a través de la força i de la violència. Igual que deia abans, que els estats van crear aquest ordre internacional imperfecte, doncs hem de seguir aprofundint en aquest ordre imperfecte tal com ho estem fent en l'ordre nacional. A l'època antiga, a l'època medieval, la resposta sempre era violència: si hi havia un delictes, si un patia un assassinat, llavors s'assassinava la família de l'autor. Precisament es va crear la justícia com una forma de guerra simbòlica: en lloc de matar-se de veritat, hem de ser capaços de matar-nos de mentida a través de la justícia. Ja fa molts segles consideràvem que això era un avenç. En les societats contemporànies, en canvi, estem intentant introduir la facilitació del diàleg, la mediació, la conciliació, i l'autorització. Aquests valors que representen la cultura de pau ens poden portar a l'evolució individual i col·lectiva de la humanitat, que és saber donar resposta quan no ens entenem i ens bloquegem.

MONOGRÀFIC

La llibertat és antidemocràtica?

El neoliberalisme defensa la lluita per la llibertat, però ataca la democràcia que la concep limitant-la. Viure en democràcia vol dir no ser lliure?

ENTREVISTA

“La llibertat és problemàtica i fonamental”

Ferran Caballero

OPINIÓ

Anna López Ortega
La llibertat, l'arma de l'extrema dreta

ENTREVISTA

“Estem construint un autoritarisme postdemocràtic”

Josep Ramoneda

OPINIÓ

Jordi Xuclà
La democràcia en l'era del poder

ENTREVISTA

“S'ha de garantir que la llibertat no sigui un privilegi”

Valtònyc

El neoliberalisme s'apodera de la llibertat

Democràcia i llibertat són dos mots que tradicionalment s'han presentat de bracet. Fins fa poc semblava indiscutible l'afirmació: "No hi ha democràcia sense llibertat". Però, d'un temps ençà, aquesta obvietat ha començat a trontollar. Actualment, la tensió entre la democràcia i la llibertat forma part de la quotidianitat perquè la primera no sempre garanteix la segona.

La democràcia constitucional, amb límits al poder i el respecte a la llei, és essencial per protegir la llibertat individual. Tot i això, moltes democràcies actuals han derivat cap a règims autoritaris que, tot i que tenen representants elegits a les urnes per la ciutadania, erosionen drets fonamentals i operen fora de les pròpies lleis fonamentals.

A escala internacional, la filosofia neoliberal, que cada cop té més adeptes, es vanagloria de la defensa de la llibertat, de forma absoluta. Líders com el president dels Estats Units, Donald Trump, la presidenta de Comunitat de Madrid, Isabel Díaz Ayuso, o el president de l'Argentina, Javier Milei, defensen que la seva ideologia xoca amb la censura, l'adoctrinament de l'esquerra i la llibertat descontrolada que només genera caos.

Davant aquest context polític, en aquest número ens preguntem: la llibertat és antidemocràtica? És possible la democràcia, sense la llibertat? De quina manera les ideologies d'extrema dreta i neoliberals instrumentalitzen la llibertat? Avui, hi ha el risc que, en nom de la llibertat, es debiliti la democràcia? És legítim restringir llibertats per protegir la convivència democràtica? I, finalment, quins sacrificis estem disposats a fer per defensar l'ordre liberal?

LA FRASE

“Sense llibertat, la democràcia és despotisme, sense democràcia la llibertat és una quimera”

Octavio Paz

Escriptor mexicà

La llibertat és antidemocràtica?

Ferran Caballero

Escriptor i professor de filosofia a la Universitat de La Salle Ramon Llull

“La llibertat democràtica és problemàtica i alhora fonamental”

Ferran Caballero analitza la llibertat com un concepte ple de tensions dins la democràcia liberal. En aquesta conversa reflexiona sobre la llibertat d'expressió, el paper de l'Estat, el judici moral, el lideratge polític i els límits entre la llibertat individual, el bé comú i la democràcia en l'era digital.

Text: Pol Romano | Fotografies: Sergio Ruiz

La llibertat és antidemocràtica?

I parlem de llibertat en democràcia, a què ens referim exactament?

Sempre és difícil de definir. Hi ha la manera amb què Isaiah Berlin distingeix entre llibertat positiva i llibertat negativa. Això aclareix bastant els debats i molta gent sense adonar-se'n adopta la llibertat en aquest segon sentit i aleshores entén la realitat a partir d'aquí. La llibertat negativa seria aquesta idea de la no-intromissió en els teus actes: no a la limitació, no a la coerció, etc. És negativa en aquesta negació i és una concepció molt liberal. El que vol el liberal és que el deixin en pau. La llibertat d'expressió, s'entén molt bé en aquests termes: soc lliure d'expressar les meves opinions si ningú m'impedeix físicament expressar-les i, per tant, això és la llibertat d'expressió.

I la llibertat positiva?

La llibertat positiva és més problemàtica i demana que tu, efectivament, puguis realitzar aquestes accions i això moltes vegades implica l'ajuda de la societat. Quan es parla de la llibertat en el sentit positiu s'està parlant d'una llibertat en la qual, per exemple, el dret a la vida o fins i tot la llibertat d'expressió requereix unes certes estructures, que puguin donar accés a aquesta llibertat.

Pot posar un exemple que expliqui aquesta llibertat positiva?

Amb la llibertat d'expressió hi ha un exemple que potser serveix per aclarir això. La llibertat d'expressió, en el sentit negatiu és molt senzilla de definir: si tu no impedeixes algú que digui el que pensa, has respectat la seva llibertat d'expressió. Però Barack Obama va dir una cosa molt important i és que ara en l'època de les xarxes socials, si tu no tens accés real a les xarxes, no tens llibertat d'expressió. Si tu no pots connectar-te a internet, si tu no pots participar de la conversa pública, hi ha una llibertat que se t'està negant, i és una concepció afirmativa de la llibertat. El fet que explica aquestes declaracions d'Obama és que ell volia fer una iniciativa legal per donar internet a les famílies pobres i als

barris marginals. I és interessant perquè es parla en termes de llibertat i no de justícia social. No ets lliure si no hi tens accés.

Què és, doncs, la llibertat democràtica?

La democràcia s'estructura des d'uns drets fonamentals dels individus i això és liberal. L'Estat no pot limitar i no pot atemptar contra aquests drets. I després hi ha el consens social, que s'expressa a través de votacions, a través d'eleccions, que és la part democràtica. Per tant, la llibertat democràtica és problemàtica en si mateixa, perquè és contradictòria i a la vegada fonamental, però tampoc és fàcil entendre la llibertat fora de la democràcia, és a dir, fora de la societat. John Locke té un passatge al principi del *Segon tractat sobre el govern civil* on diu que la llibertat no és absència de llei. Per tant, la llibertat implica necessàriament que hi hagi una societat.

Fins ara semblava que la llibertat era d'esquerres i, ara, la dreta fa bandera d'una nova llibertat. Com es menja això?

La llibertat de dretes i d'esquerres sí que encaixa una mica amb aquesta distinció de concepcions més positives o negatives de la llibertat. Aquí a Catalunya, i a Espanya, la llibertat és d'esquerres perquè venint d'una tradició política on el franquisme era, per dir-ho així, de dretes, l'oposició al franquisme, per tant, la defensa de la llibertat era d'esquerres. I fins i tot el partit comunista del moment va ser el defensor de la llibertat! En altres contextos, el comunisme és l'atemptat més gran que s'ha inventat en contra de la llibertat, però aquí, conjunturalment, ho entenem a l'inrevés.

I també passa amb altres partits?

Sí. Es creu que la dreta és liberal o conservadora i l'esquerra és progressista, però la realitat actual és més complexa. De fet, quan s'associa tota la dreta a l'extrema dreta, també es barregen moviments conservadors i reaccionaris amb liberals o llibertaris que en realitat no tenen gaire a veure. La idea que la llibertat és d'esquerres és molt clar, per exemple, en llibertats morals i sobretot en aquest país. Nosaltres sabem que el franquisme era de

dretes i era molt conservador en moltes qüestions sexuals i morals, per tant i per contra, l'esquerra representava una obrerista i la llibertat. El PSOE defensa el divorci, l'eutanàsia i moltes qüestions que tenen a veure amb la llibertat individual. Són decisions personals que estan apel·lant a la llibertat d'un individu concret per fer coses que moralment havien sigut qüestionables. El PSOE, en aquest sentit, és d'esquerres.

Quin paper hi tenen els judicis morals, en la construcció de la llibertat?

Això és inevitable, abans la dreta era moral i l'esquerra era més lliure. Però, en realitat, l'esquerra és molt moralista, sobretot l'esquerra actual, i, de fet, crec que és molt més moralista que la dreta. Però com que aquí hi ha una dreta conservadora que és més feble que en altres moments, no s'atreveix a fer judicis morals. Fa poc hi va haver una polèmica interessant. Vox va presentar una mena d'estudi científic que deia que les dones que avortaven després tenien traumes, i aleshores aquests traumes els relacionaven amb l'alcoholisme i les depressions. El PP ho va validar i va admetre a discussió si s'havia de limitar l'avortament basant-se en aquesta teoria. Va ser l'Almeida, l'alcalde de Madrid. La crítica que se'ls feia era que l'estudi no era científic, perquè era una teoria que científicament era molt discutible. Ell no és científic, és polític. Però si l'alcalde de Madrid fa una crítica a l'avortament no és per un estudi científic, sinó perquè pensa que l'esquerra està banalitzant una cosa que és molt important, que és la vida humana, i no s'atreveix a dir això. Recorre a la ciència perquè no s'atreveix a fer un judici moral. En canvi, quan l'esquerra vol limitar la prostitució fa un judici moral.

Tornant a la llibertat, i concretament a la llibertat d'expressió, ha de ser il·limitada?

Una llibertat d'expressió il·limitada és molt difícil de defensar. Elon Musk va dir que era un absolutista respecte de la llibertat d'expressió. Ell compra Twitter dient que s'estan censurant moltes opinions i vol defensar la llibertat d'expressió i la possibilitat que es publiquin mentides.

La llibertat és antidemocràtica?

Què va passar? Que es va trobar amb la realitat. Algú va dir: ja que no censurem res, doncs publiquem on és l'avió de Musk cada minut. Aleshores, ell reacciona i diu que, per qüestions de seguretat, no pot permetre que a Twitter tothom sàpiga on és, perquè el mataran.

Realment, la realitat el va contradir.

Sí. Soc bastant absolutista amb això. S'han de poder expressar totes les opinions. Ja ho deia Stuart-Mill, que hi hagi opinions equivocades és molt bo. Que hi hagi *fake news*, també. Perquè t'obliga realment a discutir les coses, t'obliga a repensar-les. Si no, caiem en un dogmatisme o un seguidisme del poder públic, que és simplement perillós. És perillós perquè els

“Abans la dreta era moral i l'esquerra era més lliure. Però, en realitat, l'esquerra és molt moralista, sobretot l'esquerra actual. De fet, crec que és molt més moralista que la dreta”

UNA MIRADA JOVE I FILOSÒFICA

Ferran Caballero (Barcelona, 1985) és escriptor i professor de filosofia a la Universitat de La Salle Ramon Llull. El 2012, va ser premiat Millor Bloguer Jove d'Assaig, atorgat per Editorial Ariel. Ha format part de la redacció de la revista *Diàlegs* de l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll Alentorn i ha estat columnista de diversos mitjans de comunicació com *Expansión*, *The Objective*, *El Ciervo*, *El Mundo*, *El español* i *Rac1*. El 2027, va publicar *Maquiavel per al segle XXI* (Ed. Ariel).

poders públics s'equivoquen. És clar que a vegades, escriure segons què pot generar grans danys, però en molt poques circumstàncies es fa servir la paraula de forma performativa. L'exemple típic de cridar "foc!" en un teatre. En aquest cas no estàs expressant una opinió, no estàs ni tan sols mentint en el sentit que tu creguis que hi ha foc, sinó que tu crees una situació que pot tenir conseqüències terribles per la vida de la gent. Quan fas això, és traspassar els límits.

I quins límits hi ha a l'era digital?

Les xarxes socials són una societat, és a dir, tu pots dir coses i joestic a favor que es diguin coses, però no pots evitar els insults i les crítiques, perquè segur que estàs en minoria en moltes qüestions. El perill actual és que sempre estem en majoria en totes les qüestions i que tothom ens riu les

gràcies, i, en aquest cas, no crec que hi hagi cap aprenentatge interessant. En canvi, quan hi ha hagut opinions contràries o, fins i tot, desqualificacions, jo he après moltes coses a les xarxes: he trobat gent molt interessant, he discutit moltes idees. D'entrada no discuteixo gaire, però hi he vist moltes idees interessantíssimes que no he vist mai llegint els diaris.

La desinformació pot ser una amenaça per a la llibertat?

Moltes vegades defenso les *fake news*, però més per reacció que per acció. Em fa molta més por la censura que la desinformació, perquè la desinformació és l'estat natural de la gent. Sempre fem veure que, fins que es van inventar les xarxes socials, la gent llegia quatre diaris, tres de premsa internacional, i sabia de tot. I sabem perfectament que això no passa, perquè la

gent no té temps d'informar-se. La desinformació és la situació natural de la humanitat i de les democràcies. Per tant, la desinformació no aporta res nou en aquest sentit, és una vella coneguda.

Però la desinformació exercida com a llibertat d'expressió pot entrar en conflicte amb el bé comú.

És molt difícil de reconèixer el bé comú. No dic que no existeixi; no soc, en aquest sentit, ultraliberal ni res d'això. Entenc que hi ha coses que són bones per al conjunt o per a la majoria i que a vegades això pot entrar en tensió amb la llibertat de desinformar. És una cosa que teòricament s'ha d'acceptar. És a dir, és possible. Però moltes vegades quan es parla d'aquest tema no s'està definint prou bé què és el bé comú i no s'està veient gaire bé per què la llibertat atempta contra aquest bé comú.

La llibertat és antidemocràtica?

Perquè el bé comú varia en funció d'aquí el defineix, no?

Exactament. Jo veig molt clarament quan algú defineix el bé comú... Ara acaba de passar una tragèdia, el descarrilament de dos trens d'alta velocitat a la localitat andalusa d'Adamuz. En aquests casos no es polititzen les tragèdies. Hi ha un tren que s'estampa i hi ha un país que presumeix de tenir no sé quants quilòmetres d'alta velocitat!

El segon país del món amb més quilòmetres d'alta velocitat.

El ministre de Transports, Óscar Puente, va anunciar fa aproximadament un mes una nova línia d'alta velocitat, perquè encara volem ser més, tenir una velocitat més alta. I un tren s'estampa. I, aleshores aquell dia, no es polititzen les tragèdies. Jo noestic a favor de fer demagogia barata amb els morts, però el motiu pel qual no es polititza és perquè perjudica els interessos electorals d'un ministre o d'un govern. Perquè el bé comú és que els trens funcionin i la gent no mori en accidents ferroviaris. Per mi la llibertat i la democràcia viuen en tensió completa i han de viure així; és constitutiu de la democràcia liberal.

La llibertat pot ser antidemocràtica?

Sí, la llibertat pot ser antidemocràtica en el sentit que els anarcocapitalistes poden ser antidemocràtics. I, els llibertaris més llibertaris també poden ser antidemocràtics. A mi, normalment, però, em preocupa més l'altre extrem, em preocupa que la tendència natural sigui la contrària, que s'imposi la massa. És a dir, la massa sempre s'imposa sobre el dissident. I encara que el dissident sigui molt ric, no em preocupa. Les opinions discordants són positives. Hi ha una tensió a la societat liberal que em sembla que moltes vegades es menysté i és molt important.

Per exemple?

La separació de poders és una expressió d'aquesta tensió. No està pensada perquè els poders convisquin harmònicament: els polítics s'han de queixar dels jutges i els jutges s'han de queixar del govern. Hi ha d'haver una tensió, perquè això és el que equilibra els poders. Si no, et trobes una

dictadura, com la franquista, on hi ha una separació formal dels poders, no real i efectiva. Això és la vida democràtica liberal. I tendim a menysprear-la, perquè tendim a témer massa el conflicte.

I què ens espera?

És difícil de dir perquè molta polarització és retòrica. Per exemple, la polarització, en termes d'immigració, que s'ha vist a Europa... Meloni, la presidenta italiana, al final, és la presidenta que ha acceptat més immigrants. A mi m'agrada que surtin més immigrants, i Mileis sobretot Mileis... Perquè el president de l'Argentina és més llibertari, en aquest sentit. Trump té actituds de no respectar les lleis, hi ha en ell una exposició de la crueltat i això és perillós. Està molt bé que Meloni hagi guanyat les eleccions i que governi perquè les coses dolentes de Meloni són simplement impossibles de fer a la pràctica i comporten

una moderació dels extrems. Moltes vegades el radicalisme porta la reforma i el sistema de la democràcia està molt ben pensat en aquest sentit.

Cita tres personatges tan populars (o populistes) com controvertits.

El politòleg nord-americà Francis Fukuyama, el 1992, ja parlava de la figura de Trump al llibre *La fi de la Història i l'últim home* i deia que la societat americana li donava una sortida a Trump. La televisió, que és l'espectacle públic, canalitzava una força de la natura, perquè si no Trump seria un dictador. Tradicionalment, el president dels Estats Units ocuparia tot el poder, tota la presència mediàtica que pogués, perquè és la seva tendència natural; perquè no són els diners el que mou Trump, és realment l'ego. És la *megalothymia*, segons diu el mencionat Fukuyama.

Megalothymia?

Sí. Els grans herois del passat tenen una *megalothymia*; és gent que és capaç de morir per ser reconegut. És una cosa que a la gent normal no ens passa. No m'agrada la violència, però institucionalment m'agraden les tensions, perquè això demostra com el sistema es baralla amb una pulsio democràtica i amb una pulsio individualista d'hiperlideratge, que a vegades ajuda a sacsejar. I, en aquest sentit, el cas de Milei també em sembla interessant perquè realment l'Argentina estava completament en crisi, amb una inflació desbocada. Quan les coses arriben a aquest extrem, sempre surt un líder carismàtic. Tot i això, defensar les formes de Milei és absurd. Em posa molt nerviós.

La posada en escena, oi?

És clar, però sense aquesta posada en escena no seria president. La política és un pèndol i ara segurament veiem un retorn de la dreta. Jo espero que sigui una dreta més llibertària, que no sigui tan moralista en el sentit públic. Ara bé, tampoc no crec que estiguem abocats a una tercera guerra mundial. El que passa després d'una situació de tensió és la prudència, més que la guerra i, com deia, vivim en societats que tenen poca tendència al conflicte.

“La llibertat pot ser antidemocràtica en el sentit que els anarcocapitalistes poden ser antidemocràtics. I, els llibertaris també poden ser antidemocràtics. A mi, però, em preocupa més el primer extrem, que s'imposi la massa”

La llibertat és antidemocràtica?

ANNA LÓPEZ ORTEGA

Professora de la Universitat Internacional de València

La llibertat, l'arma de l'extrema dreta

La llibertat ha sigut sempre un dels pilars més poderosos de les societats obertes. Ha inspirat revolucions, ha derrotat dictadures i ha donat sentit a la construcció europea després de guerres i traumes col·lectius. Però hui, paradoxalment, també és un dels conceptes més disputats. En la batalla cultural contemporània, la dreta radical ha desenvolupat una habilitat extraordinària per a apropiarse del llenguatge democràtic i convertir-lo en un instrument contra la mateixa democràcia que el va fer possible. És un fenomen global: de Washington a Madrid, de Brussel·les a Brasília, “llibertat!” s’ha transformat en un crit de guerra, una paraula que ja no apel·la tant a un dret compartit com a una identitat ferida que busca venjança.

El marc cultural: de les xarxes al carrer

Aquesta apropiació no és un accident. En una època marcada per la saturació informativa, la polarització emocional i la necessitat d’eslògans simples que funcionen bé en xarxes socials, l’extrema dreta entén que guanyar el significat d’una paraula equival a guanyar part de la realitat. L’estratègia consisteix a reduir la llibertat a una dimensió purament individual, sense responsabilitats col·lectives i sense límits. Així, es presenta com el dret a “dir-ho tot”, “defensar-se”, “ser un mateix” o “no deixar-se imposar res pel poder *progre*”. El resultat és una concepció de la llibertat que es podria resumir en el lema: “Jo abans que tots els altres”.

A partir d’ací, qualsevol política pública que busque reduir desigualtats o protegir drets es pot presentar com una amenaça. Quan es parla de coeducació, diuen que s’ataca la llibertat educativa; quan es regula la desinformació, que se censura la llibertat d’expressió; quan es reforcen serveis socials, que s’erosiona la llibertat econòmica; quan s’intenta limitar l’odi, que es vol imposar una moral progressista. És un mecanisme discursiu que opera sempre en la mateixa direcció: convertir la llibertat en una

excusa per a frenar avanços socials i consolidar jerarquies antigues. El més revelador del discurs és el que no es diu. Quan els moviments ultraconservadors invoquen la llibertat, cal preguntar-los de què es volen alliberar. La resposta implícita apareix una vegada i una altra: es volen alliberar de la igualtat, de la diversitat, de la pluralitat que defineix les democràcies modernes. Es volen alliberar de la necessitat de compartir espai amb qui és diferent. Volen, en realitat, que la seua identitat —masculina, blanca, nacionalista, heteronormativa— continue sent la mesura de totes les coses. I és ací on la llibertat es transforma en una paraula trampa: es presenta com un dret neutral quan, en realitat, es fa servir per a mantindre privilegis.

L’estratègia emocional de l’ofensa

En aquest terreny, la política de l’ofensa té un paper central. L’extrema dreta s’alimenta d’un victimisme performatiu: qualsevol crítica és censura, qualsevol qüestionament és intimidació, qualsevol política pública és opressió. La llibertat es converteix en el dret a no ser contradit, a no ser interpellat, incòmode. És una llibertat emocional i fràgil, però tremendament efectiva perquè connecta amb una societat cansada, insegura i bombardejada per discursos simplificats. La llibertat, convertida en escut, ja no serveix per a obrir espais compartits, sinó per a tancar-los.

La democràcia, en canvi, entén la llibertat d’una altra manera. No com a absència de límits, sinó com la presència de garanties. No com un acte d’impunitat, sinó com un pacte que permet viure junts. La llibertat democràtica és, per definició, incompatible amb la desigualtat radical, amb la discriminació i amb la violència. Necessita institucions fortes, drets socials que eviten la vulnerabilitat i mecanismes que impedisquen l’abús de poder. No és un sentiment, és una arquitectura cívica construïda al llarg de dècades.

Per això resulta tan problemàtic el relat que contraposa llibertat i democràcia com si foren antagonistes. Quan l’extrema dreta afirma que la democràcia “imposa” o

La llibertat és antidemocràtica?

“limita”, oblida —o vol fer oblidar— que tota llibertat necessita límits per a ser real. Sense regulació, la llibertat del fort anul·la la del dèbil; sense normes, la llibertat d’uns pocs esdevé dominació sobre la resta. La democràcia no restringeix la llibertat: l’organitza, la protegeix i la reparteix. La llibertat total, aquella que alguns reivindiquen, només existeix en els manuals de filosofia o en els somnis autoritaris. En la pràctica, quan un moviment exigeix llibertat absoluta, sol voler dir que desitja impunitat.

Aquesta batalla per la paraula *llibertat* té conseqüències profundes. Si la llibertat es redefineix com la facultat de negar drets aliens, la convivència es trenca. Si es converteix en crit identitari, deixa d’identificar-se amb un bé comú i passa a formar part d’un enfrontament tribal. I si es deslliga de la seua dimensió col·lectiva, deixa de ser democràtica. El repte, per tant, no és només denunciar la manipulació del concepte, sinó reconstruir-lo. Recordar que la llibertat és, sobretot, una responsabilitat compartida.

Arribats ací, podem respondre la pregunta inicial: la llibertat és antidemocràtica? La resposta és clara: no. El que pot ser antidemocràtic és l’ús pervers de la llibertat com a arma contra altres llibertats. La llibertat només es manté quan es combina amb igualtat, drets, institucions i respecte mutu. Quan es fa servir per a discriminar, per a degradar o per a erosionar el pluralisme, deixa de ser llibertat i esdevé un privilegi disfressat.

La democràcia, com tota construcció humana, és fràgil. Es pot desfer des de dins, no sols per mitjà de la força, sinó també manipulant les paraules que li donen sentit. Per això és fonamental reivindicar la llibertat en la seua dimensió cívica, plural i compartida. La llibertat que permet parlar, dissentir i viure sense por. La llibertat que no necessita enemics per existir. La llibertat que no és un crit, sinó un pacte. La llibertat que no traïa la democràcia de l’equació, sinó que la reforça cada dia.

Anna López és doctora en Ciència Política i autora de *La extrema derecha en Europa* (Tirant, 2025)

“La llibertat no és antidemocràtica. El que pot ser-ho és l’ús pervers de la llibertat com a arma contra altres llibertats”

WONG
PERFORMANCE

www.wongsport.com

La llibertat és antidemocràtica?

Josep Ramoneda

Periodista i escriptor

“Estem construint un autoritarisme postdemocràtic”

El periodista, escriptor i autor de *Poder i llibertat. Reflexions en un canvi d'època* (Edicions 62), parla sobre la fi del capitalisme industrial i el naixement d'una nova etapa.

Carles Banchs

***Poder i llibertat* és un recull d'articles que ha fet en els últims anys. Com diria que han conviscut llibertat i democràcia en tot aquest temps?**

Han anat evolucionant i crec que ara estem en un moment molt crític. Parlant amb la gent, no recordo una situació en què tinguéssim tanta por que hagi de passar una cosa important que afecti les nostres llibertats. Estem en un moment de mutació. Hem viscut durant molts anys en el capitalisme industrial i podríem dir que gairebé ja no existeix perquè va resultar incompatible amb les democràcies liberals. Ara hem passat al capitalisme financer i digital. Això comporta un sistema de comunicació completament diferent. Abans vivíem articulats per la premsa, la ràdio i la televisió. Ara qui ho articula tot és la comunicació digital, que té una lògica allunyada de la cultura democràtica. Al capitalisme industrial existia la fàbrica. Un espai singular en què l'empresari i el treballador es trobaven. Per contra, cada cop treballem més des de casa i tot es dispersa. D'altra banda, hi ha símptomes alarmants, com l'espectacle de Donald Trump, que la democràcia, com l'hem entesa, i, per tant, la llibertat, està en perill.

Penso que estem construint l'autoritarisme postdemocràtic.

A quins perills s'enfronta actualment la democràcia?

Torno a Donald Trump. El president dels Estats Units ha posat en marxa una operació que trenca les regles internacionals. Ha enviat un equip militar i ha segrestat el president d'un altre país. Independentment del fet que Maduro em sembli un personatge absolutament indesitjable, això no ha d'impedir veure que s'han trencat unes normes fonamentals que articulaven els mecanismes de respecte en el món actual. Si es volia tombar Maduro, calia mantenir les regles del joc internacionals, com és la sobirania de cada país. Estem entrant en una fase en què sembla que la via de la violència s'intenta imposar per sobre de la via de la comprensió, del reconeixement de l'altre, del diàleg i del respecte.

Abans ha fet servir la paraula *espectacle*. Aquesta manera de funcionar entra en conflicte amb l'essència de la democràcia?

És evident que hi ha una tendència a convertir-ho tot en un espectacle, però no

La llibertat és antidemocràtica?

deixa de ser una simplificació i una lluita contra el que és complex. Hem d'entendre la complexitat de les coses i deixar de veure el món en blanc i negre, perquè llavors la polarització està garantida. La comunicació digital té un paper molt important en aquest punt perquè sempre tendeix a la simplificació.

Aquesta simplificació és un repte que cal superar?

És clar, però resulta que el sistema de comunicació digital és extraordinàriament difícil de no simplificar perquè el que és eficaç és el que no és complex. I si pot ser en blanc i negre —bons contra dolents—, molt millor.

Aquesta nova comunicació digital ens condueix cap a una crisi de valors o nihilista?

El nihilisme és la pèrdua de noció de límits. Quan algú se situa per sobre dels límits i pretén que per a ell no n'hi ha, perd el respecte cap a la resta. La persona amb més poder del món, Donald Trump, representa aquest comportament nihilista. Creu que s'ho pot permetre tot i que pot intervenir en les lleis i conviccions vigents d'altres països. No hi ha límits. De fet, ja ha insinuat que, si veu que no guanya les eleccions d'aquí a dos anys, no n'hi haurà. D'ell m'ho puc empassar.

Seria una limitació de la llibertat dels estatunidencs. Hauríem de redefinir el concepte llibertat?

No hem de redefinir el concepte. En última instància, la llibertat és la capacitat de pensar i decidir per si mateix. Evidentment, sempre estarà sotmesa a pressions o obstacles, pel fet que el poder articula les societats humanes. Poder vol dir diferència de potencial i, d'aquesta, n'hi ha en qualsevol relació. Aquesta diferència requereix la capacitat de jugar-la d'una manera que no s'imposin tendències profundes a resoldre-ho tot unilateralment els uns sobre els altres.

Hi pot haver democràcia sense una concepció compartida de llibertat?

És difícil, però la democràcia en si conté una idea de llibertat que s'ha de respectar i tenir present en una societat democràtica.

Com s'hauria de decidir quina és una limitació justa de la llibertat en un sistema democràtic?

Això és el problema de la cultura col·lectiva. Una societat en què tothom és respectuós i té el coneixement bàsic i les idees necessàries per entendre com s'ha de mantenir les relacions és utòpica. L'únic que es pot fer és procurar introduir unes normes culturals compartides que ens ajudin a fer que tothom es pugui realitzar al màxim possible en un espai en què es mantingui el respecte. Ara bé, l'humà genera permanentment conflictes, però hem de provar de reduir-los al màxim.

Molts líders neoliberals exposen que lluiten per la llibertat, però el que busquen és una llibertat econòmica i no pas social.

Simplificant-ho molt, el resultat econòmic està per sobre de totes les coses. És un perill que s'imposin els resultats per sobre de qualsevol condicionament dels procediments.

Es pot manipular la concepció de llibertat en aquests contextos?

S'està fent constantment. Si entrem a les xarxes, en cinc minuts trobarem un piló d'exemples. És un problema que sempre ha existit en la societat, però que ara adquireix una altra dimensió perquè el poder de l'instrument de comunicació és enorme.

De quina manera les ideologies d'extrema dreta o neoliberals instrumentalitzen la llibertat?

D'alguna manera, avui en dia totes les ideologies l'instrumentalitzen. El que passa és que, dins d'aquesta instrumentalització, alguns entenen els criteris de respecte i de reconeixement de l'altre. Altres parteixen del principi que l'altre és l'enemic i això l'extrema dreta ho repeteix i ho exhibeix cada dia.

Pot semblar paradoxal, però passar a l'acció a l'hora de limitar la llibertat ens fa més lliures?

Per mi els límits són saber reconèixer l'altre sense violentar la seva autonomia. Sempre hi haurà tensions, però formen part de la vida quotidiana.

“Totes les ideologies instrumentalitzen la llibertat.

El que passa és que, dins d'aquesta instrumentalització, alguns entenen els criteris de respecte i de reconeixement de l'altre”

És possible dir que no som lliures del tot en un sistema democràtic?

Primer ens hauríem de preguntar què vol dir ser lliures del tot, perquè podríem imaginar que vol dir que tot s'hi val. I això no és ser lliure. El dret a la destrucció sistemàtica de la natura o de les persones no és llibertat. Només matar a un altre en situació de legítima defensa es podria considerar llibertat. Per tant, és evident que sempre hi haurà limitacions.

Llavors podríem dir que la llibertat és antidemocràtica?

Quan un actua més enllà del marc del raonablement possible, té un comportament antidemocràtic. Trump en torna a ser un exemple.

Per acabar, quins són els valors democràtics que encaixen amb la idea de ser lliures?

El valor democràtic fonamental és el respecte cap a l'altre. Si no partim d'aquí és impossible que operi una societat democràtica. Sempre hi haurà tensions, com comentava abans, perquè, si no, seríem una societat adormida, però s'han de gestionar des del respecte.

La llibertat és antidemocràtica?

ORIOL FARRÉS

Filòsof i professor a la Universitat Autònoma de Barcelona

I si hem estat cridats a la llibertat...

Una de les característiques més frustrants, però alhora més estimulants, del debat públic actual és la confusió del sentit de les paraules, la multiplicació d'accepcions i la manca d'acord en els significats. Amb la paraula "llibertat" passa exactament això. Ja no vivim en els temps de Ferran VII, en què es cridava "¡Vivan las cadenas!" per tal de tornar a l'absolutisme i enterrar els anhels dels il·lustrats que havien portat al Trienni Liberal. La transparència d'aquest crit a favor de les cadenes pressuposava un odi a la llibertat. Tot era diàfan, doncs.

Ara, però, en el nostre context, la llibertat la vol tothom. El problema, és clar, radica en saber en quin sentit l'hem d'entendre, la llibertat. "¡Viva la libertad, carrajo!", diuen alguns des de l'altra banda de l'Atlàntic. Però, en aquesta ocasió, amb la serra mecànica de Milei i Musk pel mig, ¿a quin concepte –si és que és un concepte– apunta l'ús del terme per part de qui el reivindica?

D'entrada, la de la serra mecànica, s'entén com la llibertat dels agents econòmics en un mercat desregulat. Des d'aquest punt de vista, les interferències dels poders públics són vistes precisament com "cadenes". Però fixem-nos-hi bé: s'ha dut a terme una reassignació brutal. Han canviat els termes i els conceptes de dalt a baix. Els defensors d'aquestes receptes econòmiques (i polítiques!) es defineixen com a liberals i fins i tot com a llibertaris, és a dir, com a defensors de la llibertat. Ells són els "nous" liberals, els neoliberals. Els "vells" liberals, en canvi, tenien un programa polític que s'oposava a la restauració monàrquica a Europa després de la derrota de Napoleó. Amb el temps, com diu Philip Pettit, aquest programa polític del vell liberalisme es va anar fonamentant en tres punts:

1. Llibertats civils. Defensaven drets fonamentals, com ara la llibertat d'expressió, d'associació, de reunió, llibertats

religioses i de consciència. Evidentment, també defensaven el dret a comerciar i el respecte a la propietat privada. I alhora, reivindicaven drets polítics de participació i crítica als governs.

2. Divisió de poders. Estaven en contra d'un estat absolutista que concentrés tot el poder a la manera d'un Leviatan. Als Estats Units, per posar un exemple, eren partidaris dels *checks and balances*, o sigui, de la dispersió del poder en diferents branches que es vigilessin mútuament.

3. Seguretat Social. Va aparèixer una onada de drets de ciutadania en termes de "drets socials", que en el cas del solidarisme francès, per exemple, partien de la base que hi ha un "deute social" del ciutadà respecte als menys afavorits i la societat en conjunt.

Aquest és el liberalisme clàssic, que als Estats Units encara avui reflecteix el terme "liberal" en el sentit de "progressista". D'altra banda, els neoliberals no s'oposen a un estat absolutista, sinó normalment a les restes "burocràtiques", com diuen ells, de l'estat del benestar. No cal dir que l'estat del benestar actual i l'estat absolutista que va durar, tot i que restaurat, fins al segle XIX no s'identifiquen pas. I de fet, els neoliberals ataquen el tercer punt fonamental (el de la seguretat social) en nom de les llibertats de propietat i comerç del primer punt (el de les llibertats civils). El neoliberalisme, en resum, implica una defensa dels drets econòmics en el mercat contra els drets socials que garantia l'estat del benestar. Així, doncs, la nova versió no és només una reassignació i descontextualització del liberalisme original, sinó una descarada simplificació.

De tota manera, amb les polítiques aranzelàries del segon mandat de Donald Trump, el neoliberalisme ja només s'aplica en termes domèstics (retallades i austeritat). I és que en termes internacionals, el lliurecanvisme està sent substituït per nous proteccionismes. Tot plegat és un bon embolic. Orientar-se en aquest laberint de canvis,

La llibertat és antidemocràtica?

quiasmes i paradiàstoles, on “tot el que es sòlid s’esvaeix en l’aire” (Marx), cada cop és més difícil. Si bé la retòrica política ho redueix tot a la paraula “llibertat”, el cert és que cal examinar bé quin sentit de llibertat impera i a quins interessos obeeix.

Un altre factor polític que ha irromput en escena, entortolligat amb el neoliberalisme, ha estat el neopopulisme. Una vegada més, es tracta d’un canvi important entre “nou” i “vell”. Es manté una paraula, però es transforma el seu significat. Els vells populistes americans, posem per cas, eren partidaris de polítiques agràries, defensaven el “poble” contra les elits econòmiques i estaven a favor de la regulació dels mercats. Els nous populistes, però, a l’estil de Trump i altres, estan més aviat en contra de les elits polítiques clàssiques i són partidaris dels grans poders econòmics de les empreses tecnològiques. Rere el mateix nom, s’hi amaga una altra cosa.

I sobre la llibertat d’expressió, què?

Mereixen especial atenció les suposades polítiques neopopulistes a favor de la llibertat d’expressió. Aquí tornem al punt primer del liberalisme, les llibertats civils. Líders com Donald Trump, Isabel Díaz Ayuso o Javier Milei sostenen que la seva ideologia xoca amb la censura i l’adoctrinament de l’esquerra, i afegeixen que han vingut a portar llibertat en temps de democràcies que arriben a definir, en alguna ocasió, com a dictadures. Tot lligat a la llibertat d’expressió, que conceben il·limitada i sense que el respecte o la legalitat hi juguin cap paper. Acusen de “puritanisme” i “correcció política” els seus adversaris. Tanmateix, les llibertats civils originàries del liberalisme estaven pensades en contra del monopoli cultural de l’Església, ancorada en l’Antic Règim, que perseguia, prohibia i fins i tot empresonava pensadors il·lustrats.

És evident que es tracta d’un altre canvi en les significacions. A més, totes aquestes crítiques neopopulistes a la censura, paradoxalment, no són censurades. Hi ha una bona dosi de victimisme entre els nous populistes. No conec cap cas en què s’hagi empresonat un neopopulista per les seves opinions, que poden ser expressades amb tota facilitat per les xarxes socials i els mitjans de comunicació. Sembla més aviat, doncs, que la crítica a l’adoctrinament de l’esquerra comporta una altra mena d’adoctrinament, un adoctrinament de la dreta. I que prometent llibertat, els nous populistes, com Trump als Estats Units, estan deixant sense finançament les universitats, perseguint activistes o denunciant opositors polítics als tribunals.

També és preocupant l’assalt del neopopulisme al segon punt del liberalisme clàssic, la divisió de poders. Els tics autoritaris d’alguns líders neopopulistes, el presidencialisme cada cop més cesarista (com es va poder veure en l’assalt al Capitoli dels Estats Units), el law fare i el punitivisme són, en realitat, programes “il·liberals”. Més que “cridats a la llibertat”, sembla que estem cridats a la submissió als nous poders globals, que sense contrapesos

“En nom de la llibertat ara es podrien eliminar les llibertats civils, la divisió de poders i la seguretat social”

ni control, poden anar convertint la seva retòrica de la llibertat en la llei del més fort en el mercat i en el tauler geopolític.

Podria molt ben ser que en nom de la llibertat s’acabessin eliminant els tres punts del liberalisme clàssic: llibertats civils, divisió de poders i seguretat social. Així doncs, responent a la pregunta que ens fa la revista Valors (“La llibertat és antidemocràtica?”), opino que no és que la llibertat sigui antidemocràtica, sinó que la democràcia és l’única manera de garantir les llibertats contra totes les dominacions, tant dels poders públics com dels privats. Perquè si hem estat cridats a la llibertat, també ho estem a la democràcia.

Oriol Farrés és filòsof, doctor en filosofia i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, especialista en filosofia política

La llibertat és antidemocràtica?

JORDI XUCLÀ

Vicepresident de la Internacional Liberal

La democràcia en l'era del poder

Peter Thiel, empresari i inversor tecnològic de Silicon Valley va escriure el 2009 sense embuts: “Ja no crec que la llibertat i la democràcia siguin compatibles”. La idea atreu sectors de l'emergent tecnocràcia, ara aliada amb la dreta extrema nord-americana. El debat no es produeix en el buit. No és que el món hagi caigut en el caos; ha entrat en una nova etapa marcada pel retorn dels imperis, diferents però imperis. Durant dècades es va donar per fet que la generalització de l'estat nació liberal i de la democràcia conduiria a una progressiva reducció dels conflictes polítics globals. L'expectativa ha quedat desmentida. Avui emergeix un ordre internacional amb els Estats Units i la Xina com els irradiadors de normes pròpies i capacitat d'imposar-les.

Un món que ja no és postimperial

Ara els imperis ja no es defineixen només pel control del territori físic, també per la dominació de nous dominis: l'espai digital, les infraestructures submarines, el sistema financer, les cadenes energètiques, la tecnologia i fins i tot el llenguatge. El poder es reconfigura, concentrant decisions i recursos en mans de pocs actors públics i privats. La democràcia liberal es veu sotmesa a una pressió creixent. No només perquè sigui *ineficient* o lenta, sinó perquè és incòmoda en un entorn de competència imperial, on el poder tendeix a voler decidir sense interferències i reduir els contrapoders.

Però un dels punts cecs del discurs que oposa llibertat i democràcia és la seva ceguesa davant del poder privat. Quan es denuncia la democràcia com a font d'interferències, gairebé sempre es pensa en l'estat: impostos, regulacions, lleis, procediments. Rarament es posa el focus en un altre tipus de poder que avui es revela determinant: el de les grans corporacions tecnològiques, capaces d'influir en mercats, comportaments i fluxos d'informació.

Les *big tech* no governen formalment, però exerceixen una forma de poder estructural. Decideixen quins continguts són visibles, quines veus s'amplifiquen, quines pràctiques són penalitzades o incentivades. Aquest poder no es presenta com a coerció, sinó com a servei: no imposa, *ofereix*; no prohibeix, *opta*. Però les alternatives són escasses o inexistentes i la llibertat d'elecció és una ficció. Els que propugnen llibertat sense democràcia són els que més s'estan infiltrant en la nostra esfera de llibertat i modulen les nostres formes de vida. Són persones que han participat en la construcció d'infraestructures tecnològiques amb un enorme impacte polític i social. La paradoxa és evident: es denuncia el poder democràtic com a intrusiu mentre es normalitza un poder privat molt menys transparent i responsable davant dels ciutadans.

La llibertat sense contrapoders

Em fan angúnia els que diuen que la llibertat i la democràcia no són compatibles. Aquesta mena de *llibertat* pot acabar volent dir “marge d'acció per al més fort”. La democràcia defineix la llibertat no només com a *no-interferència*, sinó com a *no-dominació*: no dependre de l'arbitrarietat d'un altre. Els apologetes de la “llibertat sense democràcia” proposen als seus *clients* viure en un sistema amb poques prohibicions i, alhora, estar sotmesos a un poder privat immens. Hi ha poca *interferència* formal, però hi ha molta dependència real. Això és llibertat?

Els apologetes identifiquen la llibertat amb desregulació i amb acceleració: innovar sense fre, “moure's de pressa”. Unes idees que proposen *escapar* del govern: si un estat posa límits, es busca una altra jurisdicció, o es construeix una mena de comunitat sobirana a mida. El somni és convertir la política en un mercat: si no t'agrada un sistema, en *compres* un altre. El problema és que aquest programa d'escapada ignora una evidència: no tothom pot marxar, ni la gran majoria pot escapar. La llibertat com a fugida

La llibertat és antidemocràtica?

és una llibertat d'una minoria. Qui no pot traslladar-se, qui depèn d'un salari, d'una xarxa familiar, d'una llengua, d'un sistema sanitari o d'un permís de residència, no té la mateixa capacitat d'escollir "una altra comunitat". I si la solució política és "qui no hi estigui d'acord, que se'n vagi", llavors no estem ampliant la llibertat; estem privatitzant el conflicte i expulsant de l'espai comú els que no poden "sortir".

Trump no és la causa del que vivim sinó la conseqüència d'una crisi del 2008 mal resolta i de la modulació de les nostres societats per la tecnocràcia. És el símptoma d'una transformació més profunda. Davant la desconfiança creixent envers les institucions democràtiques i la revalorització d'un lideratge fort, la llibertat ja no s'identifica amb la participació política ni amb la igualtat davant la llei, sinó amb la capacitat d'actuar sense traves: dir el que es vulgui, fer negocis sense regulacions, imposar ordre sense procediments. Les institucions, els parlaments, els tribunals i els mitjans crítics són presentats com a obstacles i estructures capturades per *elits* que frenen la voluntat popular o l'energia del mercat.

Hi ha alguna cosa profundament infantil en la fascinació contemporània pel poder fort. Infantil no en el sentit d'ingenu, sinó en el sentit polític més precís: el desig de delegar la responsabilitat, d'evitar el conflicte, d'escapar de la complexitat. Quan es denuncia la democràcia com a "teatre", com a "burocràcia inútil" o com a obstacle per a l'eficiència, el que sovint s'expressa no és una crítica sofisticada al sistema, sinó una fatiga cívica: el cansament de pensar col·lectivament, de negociar, de perdre de vegades. Confondre aquest cansament amb una justificació per liquidar-la és un error greu. Com advertia Hannah Arendt, la renúncia a la política no elimina el poder: simplement el deixa en mans d'uns altres. Quan la ciutadania abdica de l'autogovern, no entra en una zona de neutralitat, sinó en una relació de dependència.

La fatiga democràtica i la temptació autoritària

El filòsof Zygmunt Bauman va descriure molt bé que, quan la política esdevé incòmoda, es busquen solucions simples, líders forts, relats que prometen ordre sense conflicte. Aquestes promeses funcionen com un narcòtic: alleugen momentàniament l'angoixa, però no resolen res i acostumen a empitjorar la vulnerabilitat de les persones.

Les xarxes socials i l'ecosistema digital amplifiquen aquest procés. Ofereixen una sensació permanent d'expressió i de llibertat (opinar, reaccionar, indignar-se)

“La llibertat no és antidemocràtica. El que pot ser-ho és l'ús pervers de la llibertat com a arma contra altres”

mentre desconnecten progressivament la ciutadania de l'acció col·lectiva real. Aquest fenomen té un impacte directe en com ens comuniquem i especialment en com els joves s'expressen i són capaços de treballar en projectes que impliquen més persones. Un indicador de desvinculació comunitària.

La democràcia no és una garantia de felicitat sinó un sistema de contenció: del poder, de l'arbitrarietat, de la pulsio d'anorrear el conflicte eliminant els qui discrepen. El descrèdit sistemàtic de la democràcia no és una crítica innocent. És una operació amb conseqüències molt concretes. Quan se'ns diu que la democràcia "no funciona" i que cal confiar en experts o sistemes automàtics, el que se'ns demana és que renunciem a una part de la nostra condició política. Que acceptem ser governats en lloc de governar-nos, encara que sigui de manera imperfecta. Revitalitzar la democràcia no vol dir idealitzar-la, sinó reformar-la: més transparència, més capacitat de regulació del poder privat dur, més educació i més espais reals de deliberació. L'alternativa no és l'eficiència ni la llibertat plena, sinó la submissió disfressada de simplificació de la vida.

Estem en una via de pessimisme i regressió? No, estem en un canvi d'etapa en què hem d'aprofitar el que tenim de bo i prendre consciència de les noves addiccions: l'*scrolling* i la pantalla en primer lloc. Renunciar a la democràcia perquè cansa és com renunciar a la llibertat perquè exigeix responsabilitat. Pot semblar un alleujament momentani, però gairebé sempre acaba malament.

Jordi Xuclà és vicepresident de la Internacional Liberal i professor de Relacions Internacionals a la Universitat Abat Oliba

Tallers d'escriptura creativa
amb Maria Escalas

Informa-te'n a maria.escalas.escriptura@gmail.com

La llibertat és antidemocràtica?

Valtònyc

Músic

“S’ha de garantir que la llibertat no sigui un privilegi”

El raper va ser sentenciat a tres anys i mig de presó acusat d’enaltiment al terrorisme, injúries a la corona i amenaces, a causa d’una cançó.

Redacció

La llibertat és antidemocràtica?

En teoria, no. En la realitat que vivim, on el 10 per cent de la població posseeix el 80 per cent de la riquesa, probablement sí. Estam veient com una minoria amb recursos il·limitats pren decisions que afecten milions de persones mentre la majoria queda indefensa. Elon Musk té més diners que el PIB de Portugal: podem dir que la seva llibertat és la mateixa que la nostra? Cada vegada hi ha més lleis per controlar i reprimir els pobres, mentre es creen normes fetes a mida per protegir els interessos dels rics.

En democràcia, la llibertat s’ha de limitar?

No, s’ha d’equilibrar. La llibertat no s’ha de restringir, però sí garantir que no es converteixi en un privilegi.

I la llibertat d’expressió? Quins límits ha de tenir?

Depèn d’on s’expressi el missatge i de quina manera. No és el mateix una obra de teatre que un discurs polític o un article periodístic. El que tenc clar és que s’ha de protegir sempre aquelles persones en situació de vulnerabilitat o risc d’exclusió social, i que no podem permetre partits polítics que

“La llibertat d’expressió només té sentit quan incomoda o desafia el poder. Quan es fa servir per burlar-se del dèbil, es converteix en covardia”

construeixin els seus programes sobre dades falses i populisme.

La llibertat d’expressió ha de protegir també allò que incomoda o ofèn el poder?

La llibertat d’expressió només té sentit quan serveix per incomodar o desafiar el poder. Quan s’utilitza per burlar-se dels dèbils o dels qui ja pateixen, deixa de ser llibertat d’expressió i es converteix directament en covardia.

En el seu cas, creu que el que va fallar és el sistema democràtic o qui el controlava?

El problema és estructural. Espanya no és una democràcia real ni ho serà mentre no s’assumeixin responsabilitats i es faci una autèntica transició.

Va fugir d’una democràcia per refugiar-se en una altra. Quines diferències va percebre pel que fa a la llibertat?

A Bèlgica, amb un equip d’advocats, vam aconseguir canviar una llei i derogar les injúries a la corona. A Espanya, fa anys que es promet eliminar la llei mordassa i altres normes antidemocràtiques, però és impossible perquè el poder real mai canvia de mans. Les actuacions del Tribunal Suprem espanyol són comparables a cops d’estat judicials, i això demostra que, com a ciutadans europeus, no tenim les garanties democràtiques que ens pertoqueu.

On creu que acaba la llibertat democràtica a Espanya?

A Espanya, la llibertat acaba allà on comences a ser una molèstia per al règim del 78 o per a la unitat d’Espanya. Són capaços d’eliminar qualsevol que qüestionï aquests dos pilars. Si ets part del sistema, no et passarà res. Si el desafies, t’enfonsaran.

Confia en la llibertat democràtica?

Confio en la gent que, cada dia, lluita per fer d’aquest món un lloc més just. En els activistes que s’arrisquen per aconseguir drets col·lectius i en les professores que eduquen els infants amb esperit crític, perquè són el futur. Confio en tota aquesta gent, perquè només amb organització i educació podem viure algun dia en una llibertat real.

A LA PRÀCTICA

MARTA CORELLA

Professora i graduada en Filosofia

Pensar la llibertat

La llibertat ha de ser absoluta o l'hem de limitar? Amb una sola pregunta trobem moltes respostes per parlar de democràcia.

Al'aula de filosofia, parlar de llibertat ja no és un exercici abstracte. Ens arriba carregat de consignes, sospites i paraules gastades. Quan plantejem si la llibertat ha de tenir límits, alguns alumnes responen immediatament que no; d'altres dubten, però no saben ben bé per què. El debat comença, gairebé sempre, abans que ningú hagi definit què entén per llibertat.

Proposem aleshores una situació mínima: dues afirmacions aparentment simples —“la llibertat d'expressió ha de ser absoluta” i “posar límits a la llibertat és censura”— i demanem que s'hi posicionin. El que segueix no és tant una confrontació d'idees com una incomoditat compartida. Intuïm que la llibertat és essencial, però també que alguna cosa falla quan es presenta com un dret sense condicions.

Apareix, així, la tensió central de les democràcies actuals: el nou discurs neoliberal i d'extrema dreta reivindica la llibertat com a absència total de regulació, deslligada del respecte i de la responsabilitat. Però la tradició democràtica no ha entès mai la llibertat com un absolut individual, sinó com un equilibri fràgil entre drets, límits i convivència. Isaiah Berlin ho va formular amb claredat: una llibertat purament negativa pot acabar buidant de sentit la llibertat real de molts.

Quan analitzem a classe discursos que denuncien la censura mentre erosionen institucions comunes, l'alumnat comença a percebre que la llibertat es pot convertir en una eina de manipulació política. A les xarxes socials, aquesta confusió s'accentua: dir qualsevol cosa sembla sinònim de ser lliure, encara que això degradi l'espai públic amb odi o desinformació.

La reflexió final no ofereix pas respostes còmodes. Una llibertat sense límits pot posar en perill la democràcia, però una democràcia sense llibertat és impensable. Potser el repte no és defensar la llibertat en abstracte, sinó assumir que només pot existir plenament quan és compartida, discutida i assumida com una responsabilitat col·lectiva.

FELIU
CORREDORIA
D'ASSEGURANCES

Assegurances
amb valor afegit

C/ del Parc, 46.
08302 Mataró
T. 937571739

www.assegurancesfeliu.cat

SABONS, DETERGENTS
I PRODUCTES DE NETEJA

FET A MATARÓ DES DE 1889
LES MARQUES DE QUALITAT
AL SEU SERVEI

www.codina.es

HISTÒRIES AMB VALORS

“Les dificultats per implementar un ideal no provenen que sigui erroni”

El segon secretari general de les Nacions Unides, el suec **Dag Hammarskjöld, va apostar sempre per la pau i la negociació en un món marcat per la Guerra Freda.**

MARIA COLL

Segurament he estat un dels secretaris generals de les Nacions Unides més desconeguts. No us penseu pas que aquesta afirmació és un retret. És perfectament normal si tenim en compte que vaig ostentar el càrrec poc temps, el meu cognom és difícil de pronunciar i vaig ser una nosa per a alguns. Curiosament, la majoria em coneixen per les circumstàncies misterioses de la meua mort, però, no saben per què, en un moment en què el món estava dividit en dos blocs, vaig esdevenir una persona incòmoda.

La creença en el poder de la política i la diplomàcia per canviar les coses la vaig heretar del meu pare, Hjalmar Hammarskjöld, primer ministre de Suècia entre els anys 1914 i 1917. Encara que vaig néixer a Jönköping, sempre he considerat Uppsala com la meua ciutat natal. En aquesta vila universitària, hi vaig fer tots els estudis. Quan el 1930 vaig obtenir la llicenciatura de Filosofia i Dret, ja tenia garantit un lloc com a secretari adjunt del comitè governamental sobre l'atur. Feina que combinava amb la redacció de la tesi doctoral.

A partir del 1936, la meua carrera dins l'administració pública sueca va ser qualificada de *meteòrica*. No us vull avorrir, però només perquè us en feu una idea: el 1936, vaig ser nomenat secretari del Banc Central suec, que després vaig presidir; secretari

d'Estat al Ministeri de Finances; delegat suec a l'Organització per a la Cooperació Econòmica Europea; secretari de gabinet del Ministeri d'Afers Estrangers i, finalment, ministre sense cartera al govern del socialdemòcrata Tage Erlander, des d'on vaig intentar combatre els problemes econòmics que van resultar de la Segona Guerra Mundial i vaig ser delegat del meu país a la Conferència de París.

UN SUEC A NOVA YORK

El primer contacte amb les Nacions Unides va ser el 1951, quan vaig ser nomenat vicepresident de la delegació sueca. I, un any després, com a president, era convocat a Nova York. En aquell moment, les Nacions Unides només tenien set anys de vida i qualsevol negociació, en un món carregat de tensions i recels, era molt complexa. Per això, quan el novembre del 1942, el noruec Trygve Lie, primer secretari general de l'organització, va presentar la renúncia tots vam assumir la dificultat que suposaria trobar una persona de consens en plena Guerra Freda.

El març del 1953, en una reunió molt tensa, el Consell de Seguretat va votar quatre candidats. El canadenc Lester B. Pearson va obtenir la majoria necessària, però va ser vetat per la Unió Soviètica. Aleshores, va ser l'ambaixador francès, Henri Hoppenot, qui va proposar el meu nom. Soc conscient que aleshores els alts mandataris buscaven una persona grisa, allunyada del debat polític i eficaç en l'àmbit administratiu. En definitiva, que no causés gaire enrenou. L'ambaixador dels Estats Units va assegurar que jo “seria el millor que podrien aconseguir” i, des de l'òrbita soviètica, em van qualificar d’“inofensiu”. Una predicció que ben aviat es va considerar errònia.

Vaig exercir el càrrec de secretari general durant pràcticament dos mandats, prou temps per portar a terme alguns dels meus

Els alts mandataris volien un candidat que no causés gaire enrenou. Els soviètics em van qualificar d’“inofensiu”

objectius. Tenia clar que les grans potències no podien dominar l'organització. Tot al contrari, s'havia de treballar en benefici dels països més dèbils, especialment els que estaven a punt d'assolir la independència. I, en un temps carregat de conflictes, vaig idear operacions per mantenir la pau i vaig consolidar la figura dels cascos blaus, una força de pau sense fronteres capaç d'interposar-se entre víctimes i botxins allà on calgués.

Necessitàvem un color que els francitadors poguessin distingir amb claredat i vam triar aquest. Recordo que a la primera missió, a Egipte, com que no en teníem prou, vam haver de pintar amb aerosol blau cascos protectors de plàstic estatunidencs.

Gràcies al valor de la negociació i la diplomàcia, els meus dos estàndards, vaig aconseguir la signatura de l'armistici de la Guerra de Corea, vaig afrontar les crisis del canal de Suez i d'Hongria i els conflictes de Cambodja i Tailàndia. Ara bé, de tots els enfrontaments que aleshores hi havia actius al món, la crisi congoleesa em generava una preocupació especial.

LA CRISI CONGOLESA

El 30 de juny del 1960, el Congo Belga s'havia independitzat de la seva metròpolis. L'acord, però, no havia evitat atacs de l'exèrcit contra interessos europeus i la intervenció militar belga a la zona. La situació es va escalfar encara més quan Katanga, una zona terra rica en coure, or i urani, va proclamar la seva independència amb por que les mines fossin nacionalitzades. Davant aquesta situació, i com ja havia fet tres altres vegades, vaig decidir viatjar fins a l'àrea del conflicte. La pau era impossible des dels despatxos de les Nacions Unides a Nova York.

Vaig arribar a Katanga el 12 de setembre del 1961 per pactar amb les autoritats i els representants belgues una retirada de les tropes europees i el desplegament de les forces de l'ONU. I, sis dies més tard, vaig decidir volar fins a Ndola, Rhodèsia del Nord, actual Zàmbia, per aconseguir un alto el foc; però no hi vaig arribar mai. L'avió en el qual viatjava, amb quinze persones més, va explotar. Excepte un noi malferit que va traspasar uns quants dies més tard, tots vam morir a l'acte. Recordo dues deflagracions, seguides d'un fort impacte. Tot va anar molt de pressa.

Agraeixo molt que, durant anys, les Nacions Unides hagin investigat les causes de l'accident. Els testimonis presencials, les transmissions de ràdio... han confirmat que la nau va aterrar envoltada en flames i que hi havia altres avions a la zona. Per tant, es pot descartar la teoria de l'accident humà? Si algú va disparar contra l'avió, qui va donar l'ordre? Potser l'OAS, un moviment paramilitar oposat a la independència algeriana? Qui ho sap! En aquell moment no em mancaven enemics.

Quan ja era mort, vaig rebre el Premi Nobel de la Pau. Els membres del jurat van condemnar les crítiques i els atacs violents que havia rebut per haver intentat fer un món lliure de guerres i van elogiar la meva tossuderia per convertir les Nacions Unides

Vaig consolidar els cascos blaus, una força de pau sense fronteres capaç d'interposar-se entre víctimes i botxins

en una organització internacional efectiva i constructiva. Era un objectiu titànic, però, les dificultats per implementar un ideal no provenen que sigui erroni. El president nord-americà John F. Kennedy em va descriure com "el més gran estadista del nostre segle". Clarament una exageració!

EL CONTE

LAIA CAMPOS

Il·lustrat per

BLANCA GIMENO

El comiat

Estimat,

La nostra història ha arribat a la seva fi, tu també ho veus, oi? S'ha d'acceptar, ja que forma part del fluir de la vida. Al llarg de tota la nostra existència, ens anem trobant qui ens ajuda a tirar endavant en moments determinats i que malauradament han d'aprendre a desaparèixer per donar a pas a altres experiències vitals. No obstant això, no volia deixar d'acomiar-me de tu, perquè has estat un dels més importants i necessaris durant aquests anys que hem passat junts, i això sempre t'ho agrairé.

Sense tu, no hauria estat capaç de dormir durant aquelles nits tropicals d'estiu, en les quals tot molesta, però tu no, tu no em molestaves gens, encara que estiguessis ben aferrat a mi i no em deixessis en cap moment. O durant els períodes més crus de la meva rebel·lia, en els quals m'esforçava per creure i seguir el camí de bona nena, tot i que la meva naturalesa no m'ho permetia, i tot el meu ésser es conjurava per cridar i plorar; tu, en canvi, et mantenes impertèrrit, pacient, sempre flexible i conciliador, sense acovardir-te per cap contratemps. M'has ajudat en moments importants de la vida familiar i social, com en el casament de la cosina Jana, en què vas aconseguir que em mantingués igual de maca tot el dia, i durant les hores rutinàries del dia a dia. Has estat cabdal, per exemple, quan no has permès que fes el ridícul

durant la meva primera nit fora de casa, en la qual em sentia tan sola que tenia por de deixar-me anar. Per tots aquests moments i per molt més, em sento infinitament agraïda cap a tu.

Hem creat un bon tàndem, tot aquest temps, i no et pensis que no em sap greu deixar-te, me'n sap, i molt, perquè també tinc por de no saber com sortir-me'n si m'agafen crisis que no sé gestionar tota sola; hi ha hagut moments en els quals no hauria sabut què fer sense tu. Els meus pares, però, ja saps que estan molt contents que ho deixem; no és que es pensin que ets una mala influència per a mi, sinó que prefereixen que sigui una persona més independent. T'agraeixen, si més no, el suport incondicional que m'has donat durant aquest temps. Quan ja no estiguem junts, la meva vida farà un salt bastant important i serà una mena de prova de maduresa que espero superar sense problemes.

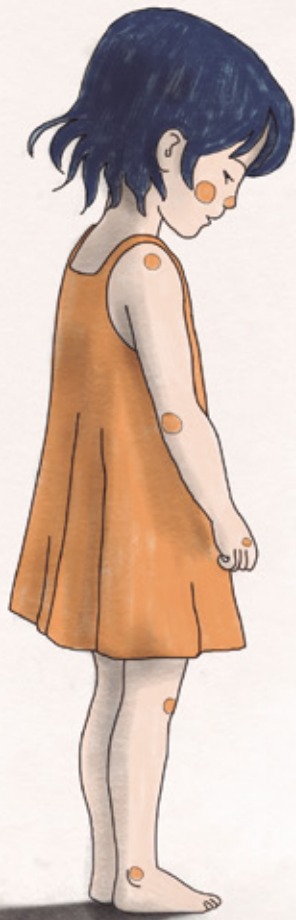
Bé, no voldria allargar més el comiat, ja saps que no m'agraden gens. T'estimo i sempre t'estimaré per tot el que has fet per a mi. Gràcies, però necessito distància, ja que ja no et necessito més.

Ja sé fer el pipí i la caca tota soleta a l'orinal.

Una abraçada,

Laia

Secció a cura de l'escriptora Maria Escalas (@mariaescalas)

L'ENTREVISTA

Patrick Urbano

“Hem de plantejar les grans preguntes de forma col·lectiva”

Patrick Urbano és el presentador del programa *I tu, què faries?*, que s'emet a La2Cat els dimecres a les 23 h. Aquest nou projecte televisiu neix de la secció *Dilemes Ètics* de la revista *Valors* i vol interpel·lar l'audiència a partir de preguntes complexes vinculades a la quotidianitat.

TEXT: CARLES BANGHS
FOTO: SERGIO RUIZ

Com ha estat l'experiència de gravar un programa de filosofia?

M'ho he passat molt bé perquè ha estat un gran repte, però també he patit. Els dilemes ètics et posen contra el mirall i fan preguntar-te qui ets, sobretot quan ningú et vigila. Evitaríem pagar l'IVA d'una factura? Si ningú ens mira doncs potser sí. Fent el programa amb la quantitat d'experts, filòsofs o escriptors que hem tingut he fet un màster accelerat de filosofia i ètica.

Algun dels convidats s'ha quedat en blanc davant d'algun dilema?

Ens ha passat una cosa molt bonica, que no passa sovint a la televisió, ens han respost *no ho sé*. Quan preguntava si havíem de publicar les fotografies i els noms dels pederastes, la bèstia que portem dins podria pensar que així guanyaríem seguretat, però a què estem renunciant? Existeixen les segones oportunitats? Fins a quin punt hem de saber perdonar?

Aquests dilemes tenen una conclusió o són una font de debat inacabable?

No crec que sigui un debat inacabable. No hi ha una resposta senzilla per a cap pregunta, però ens hem trobat un comú denominador i és que moltes coses no depenen de nosaltres, sinó del col·lectiu, del país o de la societat. Això xoca amb l'individualisme extrem en què vivim. Ens continuem plantejant les grans preguntes

individualment quan les hauríem de formular de manera col·lectiva.

Per què és important que un programa com aquest estigui present a la televisió?

No és tan important que estigui a la televisió, perquè cada cop la mira menys gent, com que estigui a les plataformes i a les xarxes. Que aquestes preguntes amb respostes fonamentades generin debat sense que sigui incendiari. Programes com aquest ens recorden que tenim un deure moral amb els altres.

Deia que els dilemes ens posen davant d'un mirall. És diferent el Patrick Urbano d'abans de l'I tu, què faries del d'ara?

En el meu cas sí. Un programa em va sacsejar molt. Ens preguntàvem si s'ha de deixar de matar animals per menjar. Potser les següents generacions ens consideraran assassins per fer-ho. També vaig reflexionar molt quan vam preguntar si hem de prescindir de les estàtues relacionades amb la colonització d'Amèrica que tenim a Barcelona, Catalunya o a Espanya. Al cap i a la fi, aquests debats han canviat la manera en què veia el món abans.

Quina importància tenen els valors en l'actualitat?

Són importantíssims perquè vivim una pugna entre els que defensen la dignitat humana com a valor primordial, i que d'aquí n'extreuen tota la resta de valors, i els que consideren que no tothom mereix la mateixa consideració pel que fa a la dignitat humana. Aquests són els que creuen que hi ha categories de persones segons la seva procedència o segons la seva classe social.

En aquesta pugna, quins valors considera essencials?

Els valors que considero essencials són l'empatia i la justícia social, que alhora són el que estan en crisi. A poc a poc, hi ha un embat ideològic contra l'empatia per tal de deshumanitzar els altres i que sigui més senzill, implantar una sèrie de polítiques neoliberals. Tot plegat amb la intenció de no sentir-nos tan malament quan ens toqui retallar els drets dels altres per tal que un grup menor de gent mantinguin els seus privilegis.

**SI EL MEU FILL NO TÉ
ELS MEUS GENS**

LI HO HE DE DIR?

**I TU,
QUÈ FARIES?**

CADA DIMECRES A LES 23:00

2^{cat}